SESIUNEA INTERNAȚIONALĂ A
MUZEULUI DE ISTORIE NAȚIONALĂ ŞI ARHEOLOGIE
CONSTANȚA

PONTICA 2018

Ediția LI

PROGRAM

<table>
<tr><td>3 oct
Miercuri
11.00

14.00</td><td colspan="6">Aula „Adrian Rădulescu”
❖ Deschiderea oficială a Sesiunii Ştiințifice Internaționale PONTICA 2018
❖ Prezentarea filmului Adrian V. Rădulescu-ctitorul, o producţie Imago Studio, finanţat de cotidianul ZIUA de Constanţa, cu sprijinul MINAC.
❖ Lansarea ediției digitalizate a revistei Analele Dobrogei, serie veche 1920-1938 (varianta electronică, accesibilă pe site-ul https://www.minac.ro şi pe www.ziuaconstanta.ro). Revistele au fost oferite spre digitalizare ziarului ZIUA de Constanţa de către conducerea MINAC.
❖ Prezentarea filmului: Centenarul Marii Uniri
❖ Vernisajul expoziției Centenarul Marii Uniri
❖ Vernisajul expoziției: Două zile cât un veac ... 28 iunie 1940 și 22 iunie 1941
❖ Lansarea volumului: Prizonier în țara mea - Robert Stănciugel</td></tr>
<tr><td colspan="7">Comunicări pe secții</td></tr>
<tr><td></td><td>Sala 1
„Preistorie”

Etaj I</td><td>Sala 2
„Creştinism”

Etaj I</td><td>Sala 3
„Mircea cel Bătrân”

Etaj I</td><td>Sala 4
„Tezaur. Colecția sticlă”
Parter</td><td>Sala 5
„Ovidiana”

Parter</td><td>Sala 6
„Independenței”

Etaj II</td></tr>
<tr><td>3 oct.
Miercuri
16.00
19.30</td><td>Preistorie</td><td>Secțiunea „Cercetări privind creştinismul timpuriu...”</td><td>Greco – romană</td><td>Medievală</td><td>Numismatică</td><td>Modernă-Contemporană</td></tr>
<tr><td>4 oct.
Joi
9.00
13.30</td><td>Preistorie</td><td>Secțiunea „Cercetări privind creştinismul timpuriu...”</td><td>Greco – romană</td><td></td><td>Numismatică</td><td>Secțiunea 140 de ani de la unirea Dobrogei cu România</td></tr>
<tr><td>4 oct.
Joi
16.00
19.30</td><td></td><td></td><td>Greco – Romană</td><td></td><td></td><td>Modernă-Contemporană</td></tr>
<tr><td>5 oct.
Vineri</td><td colspan="6">Excursie de documentare la Muzeul de Arheologie și obiectivele arheologice din Silistra, participare la ceremonia de numire a școlii din comuna Dorobanțu (jud. Călărași) – Şcoala Gimnazială „Prof. univ. dr. Adrian V. Rădulescu”, la inițitiva ZIUA de Constanța</td></tr>
</table>

3 - 5 octombrie
2018

Miercuri, 3 octombrie 2018
Aula *Adrian Rădulescu*
Orele: 11.00 – 14.00

Deschiderea oficială
a Sesiunii Ştiinţifice Internaţionale

PONTICA 2018
Ediția LI

- Sorin Marcel Colesniuc, Directorul General al Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța

Centenarul Marii Uniri, 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu România, Ctitorul Adrian Rădulescu și Digitalizarea Analelor Dobrogei

- *Alocuţiuni oficiale*

- Marian Bănică

Istoria unui succes neprogramat. Accesarea fondurilor europene pentru patrimoniul cultural județean constanțean 2016 – 2018

- ❖ Prezentarea filmului ***Adrian V. Rădulescu-ctitorul,*** o producţie Imago Studio, finanţat de cotidianul **ZIUA de Constanţa**, cu sprijinul MINAC.

- ❖ Lansarea ediției digitalizate a revistei ***Analele Dobrogei, serie veche 1920-1938*** (varianta electronică, accesibilă pe *site*-ul https://www.minac.ro și pe www.ziuaconstanta.ro). Revistele au fost oferite spre digitalizare ziarului **ZIUA de Constanţa** de către conducerea MINAC.

- Prezentarea filmului: ***Centenarul Marii Uniri***

- Vernisajul expoziției: ***Centenarul Marii Uniri***

- Vernisajul expoziției: ***Două zile cât un veac ... 28 iunie 1940 și 22 iunie 1941***

- Lansarea volumului***: Prizonier în țara mea*** - Robert Stănciugel

Miercuri, 3 octombrie 2018
Sala 1 - *„Preistorie”*
Orele: 16.00 – 19.30

SECȚIA PRE ŞI PROTOISTORIE

Moderator: Radian Andreescu, Roxana Munteanu
Secretar: Valentina Voinea

- Mircea Anghelinu, Loredana Niță, Cristina Cordoș

Cercetări recente în Bazinul Ceahlău: situl paleolitic de la Bistricioara-Lutărie III, jud. Neamț

- Cristina Covătaru, Ovidiu Frujină, Cornelis Stal, Ionela Crăciunescu, Mihai Florea, Cătălin Lazăr

Noi date spațiale privind locuirile neo-eneolitice de pe Lunca Dunării

- Radian-Romus Andreescu, Katia Moldoveanu

Comunităţile umane şi mediul natural din micro-zona Lăceni – Măgura - Vităneşti de pe Valea Teleormanului în mileniul V BC.

Pauză de cafea

- Cătălin Lazăr, Ionela Crăciunescu

Practici funerare atipice în necropola eneolitică de la Sultana-Malu Roşu

- Done Șerbănescu

Pandantive descoperite în necropola culturii Boian de la Sultana - Valea Orbului, jud. Călăraşi

- Roxana Bugoi, Theodor Ignat, Cătălin Lazăr, Mircea Lechințan, Florin Constantin

X-ray Imaging of Eneolithic Pottery from Southeastern Romania

Joi, 4 octombrie 2018
Sala 1 - *„Preistorie"*
Orele: 9.00 – 13.30

SECȚIA PRE ŞI PROTOISTORIE

Moderator: Cătălin Lazăr, Adrian Bălăşescu
Secretar: Vitalie Bodolică

- Hristina Vasileva

A Comparison between the Decorative Styles of the Early Bronze Age Ceramics of the North and the South parts of the West Pontic Area

- Roxana Munteanu, Daniel Costache

Perioada timpurie a epocii bronzului la Pietroasa Mică-Gruiu Dării. Discuții pe marginea unor descoperiri recente

- Adrian Bălășescu, Valentin Radu

Arheozoologia eneoliticului din Dobrogea

- Bogdan Manea, Theodor Ignat, Vasile Opris, Cătălin Lazăr

Contribuția arheologiei experimentale la studierea structurilor de ars ceramică preistorice

Pauză de cafea

- Monica Mărgărit, Valentin Radu, Valentina Voinea

Învățând despre trecut: testarea funcțiilor posibile ale valvei de Unio sp. în cultura Hamangia (mil. V cal. B.C.)

- Valentina Voinea, Bartłomiej Szmoniewski

Spațiul carstic în peisajul comunităților preistorice. Studiu de caz: microregiunea Grădina – Târgușor

- Marian Neagu

Primele urme de viețuire din Dobrogea. Peșterile La Adam și Lilieci: reidentificare topografică

Miercuri, 3 octombrie 2018
Sala 2 - *„Creştinism"*
Orele: 16.00 – 19.30

SECȚIUNEA

„CERCETĂRI PRIVIND CREȘTINISMUL TIMPURIU ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC ȘI SUD-EST EUROPEAN: ABORDĂRI ȘI PERSPECTIVE"

Moderator: Acad. Emilian Popescu, Alexandru Barnea
Secretar: Laurențiu Cliante

- Mihai Ovidiu Căței

Paleocreştinismul pe pământul românesc. Epoci istoriografice şi argumente ideologice

- Emilian Popescu

Creştinismul timpuriu românesc în cercetările unor învățați germani

- Alexandru Barnea

Contribuția lui Raymund Netzhammer la cunoașterea antichităților creștine din Dobrogea

Pauză de cafea

- Nelu Zugravu

Vasile Pârvan și Jacques Zeiller – similitudini, divergențe, mandata

- Dragoș Mîrșanu

Provinciile danubiene și convertirea barbarilor la creștinism: recitindu-l pe Jacques Zeiller în lumina cercetărilor ulterioare

- Ionuț Holubeanu

Notitiae episcopatuum Ecclesiae Constantinopolitanae: vechi interpretări și un nou proiect de cercetare

Joi, 4 octombrie 2018
Sala 2 - *„Creştinism"*
Orele: 9.00 – 13.30

SECȚIUNEA

„CERCETĂRI PRIVIND CREȘTINISMUL TIMPURIU ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC ȘI SUD-EST EUROPEAN: ABORDĂRI ȘI PERSPECTIVE"

Moderator: Nelu Zugravu, Constantin Chera
Secretar: Radu Petcu

- Marin Cojoc

Cercetări privind creştinismul timpuriu din Oltenia

- Ion Rizea

Cercetări privind creştinismul timpuriu din Banat

- Alexander Minchev

Early Christian Architecture and Art along the Bulgarian Black Sea Coast (4th - Early 7th c. AD): an outlook

Pauză de cafea

- Valery Yotov

From Baptistery to Chapel: an Early Christian Church (5th – early 7th c. AD) at Cape St. Atanas near Byala, Varna Region

- G. Atanasov, J. Valeriev

La résidence épiscopale à proximité de la cathédrale de la ville romano-byzantine de Zaldapa dans la province de Scythie

- *Discuții*

Miercuri, 3 octombrie 2018
Sala 3 - *„Mircea cel Bătrân"*
Orele: 16.00 – 19.30

SECȚIA GRECO - ROMANĂ

Moderator: Vasilica Lungu, Ghiorghe Papuc
Secretar: Irina Sodoleanu

- Vasilica Lungu

Zeus, les abeilles et le miel. La production antique du miel dans le sanctuaire de Labraunda

- Natalia Mateevici

Noi descoperiri de amfore greceşti în spațiul Prut-Nistru, în perioada 2008-2017

- Adrian George Dumitru

Tracia între Antigonizi şi Attalizi înainte de cel de-al treilea război macedonean

- Liușnea Mihaela Denisia

Sigillata Pontică în spațiul vestic al Bazinului Pontic. Studiu de caz: importuri în arealul castellum-ului de la Bărboși-Galați

Pauză de cafea

- Ionescu Adrian Nicolae

Plata armatelor romane în provinciile dacice şi moesice în epoca Antoninilor

- Mihail Zahariade

Raportul dintre suprafețele castrelor şi trupe pe limes-ul Dunării de Jos

- Svetlana Gancheva

A milliarium of emperor Traianus Decius (249 – 251 AD) from Durostorum

- Dan Matei

Populația (fostei) provinciei Dacia imediat înainte şi după evacuarea aureliană

Joi, 4 octombrie 2018
Sala 3 - *„Mircea cel Bătrân"*
Orele: 9.00 – 13.30

SECȚIA GRECO - ROMANĂ

Moderator: Livia Buzoianu, Maria Bărbulescu
Secretar: Liviu Lungu

- Bogdan Șandric, Marius Streinu

Contribuții dobrogene la Repertoriul Arheologic Național

- Ghiorghe Papuc

Adrian Rădulescu, ctitor de muzee

- Emil Sever Georgescu

Provocările arheologiei cutremurelor în România. Studiu de caz Tropaeum Traiani

- Daniela Cristea-Stan, Bogdan Constantinescu, Mihai Straticiuc, Gabriel Talmațchi

Studii pe sticle romane și bizantine folosind metodele PIXE și XRF

Pauză de cafea

- Christina Știrbulescu

Accesorii vestimentare reprezentate pe monumentele funerare din provincia Dacia

- Ștefan Honcu, Aurel-Daniel Stănică

Câteva amfore rare descoperite la Noviodunum

- Livia Buzoianu, Maria Bărbulescu

Elemente iconografice și interpretarea lor pe altare ceramice de la Albești

Joi, 4 octombrie 2018
Sala 3 - *„Mircea cel Bătrân"*
Orele: 16.00 – 19.30

SECȚIA GRECO - ROMANĂ

Moderator: Ioan Carol Opriș, Constantin Băjenaru
Secretar: Tiberiu Potârniche

- Ioan Carol Opriș

Sfârșitul stăpânirii romane la Dunărea de Jos. Stadiul actual al cercetărilor arheologice

- Paul Damian, Adela Bâltâc, Eugen Paraschiv-Grigore, Virgil Apostol

Noi date arheologice despre așezarea romană de la Ostrov (Durostorum), punctul ferma 4

- Ștefan Honcu

Cercetări arheologice în situl de la Argamum. Sectorul „Poarta Mică" – campania 2017

- Mircea Negru

Romula. Un cuptor de olar descoperit în Sectorul de Nord (2018)

Pauză de cafea

- Octavian Mitroi, Liviu Lungu

Cercetări arheologice la Poarta Mare a zidului de incintă al Tomisului din Antichitatea târzie (2015 – 2016)

- Alexandru Rațiu, Ioan Carol Opriș

Un comandament militar pe frontiera Dunării de Jos. Principia romană târzie de la Capidava

- Constantin Nicolae

Carsium în secolul al IV-lea

- Mihai Ionescu, Robert Constantin

Cercetări arheologice la Callatis (2018)

Miercuri, 3 octombrie 2018
Sala 4 - *„Tezaur. Colecția sticlă"*
Orele: 16.00 – 19.30

SECȚIA MEDIEVALĂ

Moderatori: Oana Damian, Zeno Karl Pinter
Secretar: Cristina Talmațchi

- Marian Neagu

Împlinire arheologică și trăire sufletească: Petre Diaconu (evocare)

- Cristina Paraschiv-Talmațchi, Constantin Șova, Gabriel Custurea

Obiecte mărunte descoperite în așezarea de la Oltina (jud. Constanța)

- Stella Doncheva, Ivajlo Bunzelov

Early Medieval Bulgarian Belt Set – Composition and Function

- Claudia Urduzia, Zeno Karl Pinter, Cătălin Dobrinescu

Necropola medievală de la Capidava – cercetarea sistematică din anii 2016 – 2018

- Oana Damian, Mihai Vasile, Andra Samson, Aurel Stănică

Nufăru 40. O cetate bizantină de la gurile Dunării

Pauză de cafea

- Aurel-Daniel Stănică, Gabriel Vasile

Necropolele de perioadă medie bizantină de la Noviodunum

- Emilia Corbu

Vama de pește de la Blagodești din sec. XIV-XV (jud. Ialomița)

- Niculina Dinu

Cronologia ceramicii otomane timpurii

- Gabriel Vasile, Valentina Voinea, Bartłomiej Szmoniewski

Necropola de epocă otomană de la Cheia - Pazvant I. Date arheologice şi antropologice

- Nikolay Todorov

Traders on the Lower Danube – Socio-Economic Characteristics of the Commercial Class in Tulcea according to Data of Temettuat Defters

Miercuri, 3 octombrie 2018
Sala 5 - *„Ovidiana"*
Orele: 16.00 – 19.30

SECŢIA NUMISMATICĂ

Moderatori: Emanuel Petac, Gabriel Talmaţchi
Secretar: Dan Vasilescu

- Delia Moisil

Vârfuri de săgeată - semne premonetare și monede histriene de bronz din tipul „cu roata" provenind din zona Dobrogei

- Aurel Vîlcu

Un tezaur de stateri macedoneni aflat în colecțiile Institutului de Arheologie "Vasile Pârvan"

- Zhenya Zhekova, Mihai Dima

Tezaurul de monede histriene de argint descoperit la Razdel (reg. Silistra, Bulgaria)

- Gabriel Talmațchi, Claudiu Munteanu

Despre unele restituiri numismatice probabil dobrogene

- Emanuel Petac, Bogdan Constantinescu, Daniela Cristea-Stan, Aurel Vîlcu, Valentin Cârstea

Noi considerații asupra matriței monetare de tip Adâncata-Mânăstirea descoperită la Târgu Cărbunești, jud. Gorj. Analiza de ștanțe și investigații XRF

- Gabriel Talmațchi

Un nou depozit monetar provincial descoperit în Dobrogea la Ulmetum-Pantelimonu de Sus (jud. Constanța)

Pauză de cafea

- Bogdan Beldianu

O monedă tomitană pentru Severus Alexander și câteva observații privind datarea emisiunilor monetare bătute la Tomis pentru acest împărat

- Steluța Marin, Raul Șeptilici

Monede turnate din Dobrogea

- Dan Vasilescu

Un grup monetar din vremea lui Constantius II descoperit în apropierea orașului antic Tomis

- Aurelia Duțu

Descoperiri monetare în lumina documentelor păstrate în arhive

Joi, 4 octombrie 2018
Sala 5 - *„Ovidiana"*
Orele: 9.00 – 13.30

SECŢIA NUMISMATICĂ

Moderatori: Emanuel Petac, Gabriel Custurea
Secretar: Dan Vasilescu

- Gabriel Custurea

Un posibil depozit monetar descoperit pe coasta de vest a Mării Negre

- Gh. Mănucu-Adameșteanu

Un tezaur din secolul XII descoperit la Isaccea-Noviodunum-Vicina

- Lilia Dergaciova

Asperi argenti de Licostomo

Pauză de cafea

- Cristiana Tătaru

Un tezaur medieval de la Vladislav I al Țării Românești descoperit în Poiana Ciuperceni, județul Teleorman

- Bogdan Constantinescu, † Katiușa Pârvan

O sinteză a titlului emisiunilor monetare de argint din Muntenia și Moldova – secolele XIV-XVI

- Eugen Paraschiv-Grigore

Capsule de teriac din colecțiile Muzeului Național de Istorie a României

Miercuri, 3 octombrie 2018
Sala 6 - *„ Independenței”*
Orele: 16.00 - 19.30

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ
Moderatori: Dumitru Preda, Ion Bitoleanu
Secretar: Lavinia Dumitrașcu

- Ion Bitoleanu

Un dobrogean în slujba străvechiul tărâm dintre Dunăre și Mare

- Radu-Ștefan Vergatti, Cristina-Narcisa Vergatti

Dobrogea și problema cotropirii Basarabiei de către Imperiul Țarist

- Dumitru Preda

Relațiile României cu Antanta și frontul dobrogean (1916)

- Gheorghe Radu Stănculescu

Notițe de război inedite ale unui locotenent de artilerie (1916-1917). Dintr-o arhivă de familie

- Anemari Monica Negru

Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române și Mausoleul de la Mărășești

- Ligia Dima

Marin Șelaru – un erou necunoscut al orașului Babadag, județul Tulcea

Pauză de cafea

- Adrian Ilie

Situația Medgidiei în timpul Primului Război Mondial

- Bulacu Iulia-Cristina

Capitala sub ocupație - Aspecte de viață cotidiană

- Daniela Pătrașcu

Preoți militari gorjeni în Basarabia (1918-1919)

- Paul Dominte

Momente vesele și triste din viața lui Onisifor Ghibu

- Daniel Citirigă

Minoritatea maghiară și problema autonomiei Transilvaniei în perioada interbelică

- Remus Macovei

Instalarea autorităților românești în Dobrogea sub protecția militarilor Puterilor Aliate (noiembrie–decembrie 1918)

Joi, 4 octombrie 2017
Sala 6 - *„ Independenței"*
Orele: 9.00 – 13.30

SECȚIUNEA
140 DE ANI DE LA UNIREA DOBROGEI CU ROMÂNIA

Moderatori: Marian Cojoc, Emanuel Plopeanu
Secretar: Cristian Cealera

- Dumitru-Valentin Pătraşcu

Generalul Gheorghe Anghelescu – primul comandant al Diviziei Active

- Lavinia Dumitrașcu

Două documente inedite despre Arab Tabia

- Florin C. Stan

Preluarea Dobrogei şi autoritățile ruse (1878-1879)

- Răzvan Raul Ivan

Administrarea oraşului Küstenge la 1879

- Marian Săvulescu, Mariana Păvăloiu

Generalul de Marină Nicolae Dimitrescu-Maican – pro și contra

- Costel Coroban

Dobrujan Towns (Constanta, Medgidia, Harsova, Tulcea) in Nurses' Diaries during the Great War

Pauză de cafea

- Cristian Constantin

Interese economice ruseşti la Dunărea de Jos: Societatea rusă de navigație pe Marea Neagră şi Dunăre (sfârşitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea)

- Emanuel Plopeanu

Dobrogea în Primul Război Mondial – percepții ale presei din Statele Unite și Marea Britanie

- Constantin Ardeleanu

Dobrogea în aprecierile unor experți occidentali în pregătirea Conferinței de Pace (1917-1918)

- Arthur Viorel Tuluş

Romania's foreign trade through the ports of maritime Danube (1919-1940)

- Mioara Ioniță

Dobrogea lui Anatole Magrin

Joi, 4 octombrie 2018
Sala 6 - *„ Independenței"*
Orele: 16.00 - 19.30

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Moderatori: Mariana Cojoc, Davide Zaffi
Secretar: Oana Grigoruță

- Sorin Cristescu

„Gospdăria de război" de Klaus Fritz Mann, o documentare a jafurilor săvârşite de germani în teritoriul românesc ocupat, elaborată chiar de către cei care le-au săvârşit

- Mariana Cojoc

Semnificația geostrategică a Constanței la finalul Primului Război Mondial

- Marian Zidaru

Documente britanice privind poziția Comitetului pentru probleme teritoriale la Conferința de pace din Franța reflectată în Raportul nr. 1 din 6 aprilie 1919

- Robert Stănciugel

Conferința de pace de la Paris (1919-1920). Memoriile românilor din Balcani

- Davide Zaffi

Rude la distanță. România şi Italia 1918-1919

- Corina Apostoleanu

Presa dobrogeană în anii de după Marele Război: evoluție şi limbaj

Pauză de cafea

- Elena Zîrnă

Biografia şi personalitatea colonelului Alexandru Dumitrescu, şeful Serviciului Foto-cinematografic al Armatei române, între anii 1924 şi 1930

- Oana Grigoruță

Suspiciuni de spionaj pe navele de pescuit şi comerciale aflate în portul Constanța în primii ani ai celui de-al Doilea Război Mondial.

- Claudia Ilie

Situația demografică în arealul Canalului Dunăre-Marea Neagră în perioada 1949-1953

- Mirela Stîngă

Teatrele constănțene în primii ani postdecembrişti

- Mihai Nicolae

Descoperirea geografiei românilor de pretutindeni

REZUMATE

Istoria unui succes neprogramat.
Accesarea fondurilor europene pentru patrimoniul cultural județean constănțean
2016 – 2018

Marian BĂNICĂ

Prima jumătate a anului european al patrimoniului cultural a consfințit semnarea unor contracte cu finanțare europeană de peste 12 milioane de euro, ce propun între altele lucrări ample de infrastructură și dotare la obiective majore ale patrimoniului județean precum Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Edificiul Roman cu Mozaic, Mormântul pictat Hypogeu, toate trei amplasate în municipiul Constanța, sau Cetatea Carsium din Hârșova.

În cadrul comunicării, se va urmări realizarea unei analize succinte din punct de vedere istoric care să vizeze deopotrivă argumentele ce au permis obținerea într-un interval extrem de limitat a unui succes administrativ, cu repercusiuni directe asupra infrastructurii patrimoniului cultural constănțean, cât și limitările sau minusurile administrative ce transformă, de cele mai multe ori în cadrul spațiului românesc, mecanismul benefic oferit de fondurile europene într-o activitate cu rezultat incert.

The first half of the European Cultural Heritage Year has consecrated the signing of four European funded contracts with a total value that exceeds 12 million euros, which offer, among other things, ample infrastructure works and endowment of major objectives belonging to the county heritage such as the National History and Archaeology Museum, the Roman Edifice with Mosaic, the Hypogeum painted tomb, all three located in Constanta City, or the Carsium Citadel in Harsova.

A brief historical analysis will be pursued during the communication, which will also cover the arguments that allowed the achievement, within a very limited period of time, of administrative success, with direct repercussions on the infrastructure of the county cultural heritage, as well as the limitations or the administrative drawbacks that most often transform, within the Romanian space, the beneficial mechanism provided by the European funds in an activity with an uncertain outcome.

SECȚIA PREISTORIE

Cercetări recente în Bazinul Ceahlău: situl paleolitic de la Bistricioara-Lutărie III, jud. Neamț

Mircea ANGHELINU, Loredana NIȚĂ, Cristina CORDOȘ

Sectorul montan al Bistriței moldovene a constituit, începând cu anii '50 ai secolului trecut, cadrul de desfășurare al unor cercetări arheologice de amploare, determinate de perspectiva amplasării actualului lac de acumulare Izvorul Muntelui. Ca urmare, repertoriul arheologic al ariei investigate include astăzi mai mult de 14 situri pluristratificate, aparținând paleoliticului superior, printre care se numără și cel de la Bistricioara-Lutărie. Alături de cele două puncte deja semnalate (Bistricioara-Lutărie I și II), cercetările derulate din 2007 până în prezent au prilejuit identificarea altor două puncte în perimetrul sitului, Bistricioara-Mal (nivel cultural epigravettian, datat 14 ka uncal BP), respectiv Bistricioara-Lutărie III. Acesta din urmă, descris sintetic în prezentarea de față, include o succesiune de niveluri culturale gravettiene și epigravettiene, eșalonate cronologic între 31 și 17 ka uncal BP, cuprinse într-o matrice sedimentară complexă.

Ever since the 1950s, the mountain sector of the Moldavian Bistrița Valley has been the focus point of extensive archaeological researches, driven by the upcoming placing of the Izvorul Muntelui dam. Consequently, the archaeological record in the area comprises nowadays more than 14 Upper Paleolithic sites, including the one at Bistricioara-Lutărie. Alongside the two find spots already excavated (Bistricioara-Lutărie I and II), the 2007-2018 research campaigns have unveiled two other spots, namely Bistricioara-Mal (Epigravettian layer of 14 ka uncal BP) and Bistricioara-Lutărie III. The latter, which will be the focus of our presentation, includes multiple Gravettian and Epigravettian layers, chronologically placed between 31 ka and 17 ka uncal BP, within a complex sedimentary matrix.

Noi date spațiale privind locuirile neo-eneolitice de pe Lunca Dunării

Cristina COVĂTARU, Ovidiu FRUJINĂ, Cornelis STAL,
Ionela CRĂCIUNESCU, Mihai FLOREA, Cătălin LAZĂR

Europa ultimilor 15 ani a cunoscut un nou tip de tehnologie aplicată atât în industria militară cât și cea civilă ale cărei servicii se bazează pe utilizarea vehiculelor aeriene fără pilot (UAV), o sursă indispensabilă de documentare și colectare a diverselor date spațiale. Aceste sistemele de aeronave comandate de la distanță servesc în domenii civile precum agricultura, cercetarea forestieră sau documentarea patrimoniului cultural și a caracteristicilor arheologice.

Motivele aplicării acestor noi platforme se datorează multiplelor avantaje oferite, și care se rezumă în principal la investiția financiară redusă în comparație cu alte tipuri de tehnologii (de exemplu laser-scaning), dimensiunile relativ mici ale instrumentului utilizat, dar și a autonomiei acestuia, a flexibilității, cantității și calității datelor colectate.

În completarea acestor instrumente vin și algoritmii specifici prelucrării, analizei și conservării datelor spațiale culese. În acest caz este vorba despre tehnica Multi-image photogrammetry or Structure from Motion, care realizează, cu ajutorul unui set de imagini ce capturează dimensiunea 2D a caracteristicilor suprafețelor de teren în cazul de față, orthofotoplanuri sau DEM-uri (Digital Elevation Model) capabile să redea într-o formă dinamică dimensiunea 3D a acestora.

În aceste circumstanțe, echipa noastră, beneficiind de numeroase date inedite precum și de sprijinul instituțional necesar, a realizat un studiu preliminar în vara acestui an, moment în care au fost vizitate diverse situri din regiunea Luncii Dunării pentru documentarea siturilor arheologice, starea lor de conservare, impactul antropic actual asupra mediului și nu în ultimul rând pentru a crea o bază de date ce permite exploatarea informațiilor culese din teren.

Această prezentare își propune să prezinte o metodă de cercetare bazată pe documentarea și colectarea datelor spațiale de pe siturile arheologice aflate în Lunca Dunării care aparțin Culturii Gumelnița, precum și aplicațiile pe termen lung ce pot fi implementate, dar și limitele acestei abordări interdisciplinare. În vara acestui an mai multe situri de pe Lunca Dunării au fost vizitate cu scopul colectării de noi date spațiale. Prin intermediul localizării siturilor și a colectării datelor spațiale devine posibilă construirea unui inventar digital care în cele din urmă poate fi corelat cu Repertoriul Arheologic Național (RAN).

Această prezentare este realizată în cadrul grant-ului finanțat de Ministerul Cercetării și Inovării din România, CCCDI – UEFISCDI, proiect nr. PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0686/52PCCDI/2018, din cadrul PNCDI III.

Comunitățile umane și mediul natural din micro-zona Lăceni- Măgura-Vitănești de pe Valea Teleormanului în mil. V BC

Radian-Romus ANDREESCU, Katia MOLDOVEANU

Văile râurilor au constituit de-a lungul timpului locuri prielnice pentru evoluția comunităților umane. Luncile acestora ofereau o multitudine de resurse: apă, pește, vânat, materii prime (lut) precum și terenuri prielnice cultivării plantelor și creșterii animalelor. Locuirea pe aceste văi era amenințată periodic de inundațiile datorate capriciilor vremii.

Cercetările desfășurate de-a lungul mai multor ani, pe văile râurilor din sudul României, au relevat câteva situații interesante referitoare la relațiile dintre locuirea umană și mediul înconjurător din luncile inundabile. Astfel, se pare că în mil. V BC dinamica locuirii umane a fost periodic influențată de o instabilitate accentuată a factorilor climaterici care au dus la apariția unor mari inundații.

Pe Valea Teleormanului, în zona Lăceni-Măgura-Vitănești cercetările interdisciplinare din cadrul proiectului româno-britanic Southern Romania Archaeological Project au arătat o evoluție complexă a comunităților umane. Pornind de la rezultatele acestor cercetări, se poate imagina un posibil model al evoluției mediului natural şi al comunităților umane în Valea Teleormanului, pentru mileniul V a.Chr. În acest model sunt inserate şi așezările de tip tell din zonă, cum sunt cele de la Vitănești, Măgura-Bran şi Alexandria, așezări care apar spre mijlocul perioadei amintite. Cercetările par a indica, pentru perioada culturii Boian și poate pentru începutul culturii Gumelniţa, o perioadă de oarecare instabilitate a mediului, urmată de o perioadă mai stabilă în care au înflorit așezările de tip tell. Anumite informații provenite din vechile cercetări din așezările de tip tell (Vidra, Blejești, Căscioarele) par a întări aceste supoziții. Totuși, cercetările ulterioare impun o nuanțare a acestor ipoteze, dinamica locuirii fiind mult mai complexă și mai dificil de descifrat în condițiile lipsei cronice de cercetări extinse în așezările acestei epoci.

River valleys have always been favourable places for the evolution of human communities. Their flood plains offered a multitude of resources: water, fish, game, raw materials (clay) and also favourable lands for cultivating crops and animals breeding. Habitation on these valleys was periodically threatened by floods due to capricious weather conditions.

Researches carried out for several years on river valleys in Southern Romania revealed some interesting situations regarding the relation between human habitation and surrounding environment of flood plains. According to these researches the dynamic of human habitation in the 5th mill. BC was periodically influenced by a pronounced instability of climatic factors which lead to large scale floods.

Interdisciplinary researches carried out on Teleorman Valley in Lăceni- Măgura-Vitănești area within the Southern Romania Archaeological Project showed a complex evolution of human communities. Having these researches as starting point, we could imagine a possible model of the evolution of natural environment and human communities in Teleorman valley in the 5th mill. BC. The tell settlements from this area (e.g. Vitănești, Măgura-Bran and Alexandria) are also included in this model. These tell settlements appear by the middle of the mention period. The researches seem to indicate an unstable period of the environment for Boian culture and maybe for the beginning of Gumelniţa culture, followed by a more stable period when tell settlements flourished. Some information from old researches in tell settlements (Vidra, Blejești, Căscioarele) seem to reconfirm these hypotheses. Though, future researches impose a rethinking upon these hypotheses, the dynamic of habitation being more complex and more difficult to decipher in the conditions of acute lack of extended researches in the settlements belonging to this period.

Practici funerare atipice în necropola eneolitică de la Sultana-Malu Roșu

Cătălin LAZĂR, Ionela CRĂCIUNESCU

Prezentarea de față se va axa pe analizarea unei serii de morminte atipice identificate în necropola eneolitică de la Sultana-Malu Roșu, România, zonă funerară utilizată intens de comunitățile Boian și Gumelnița pentru o perioadă de aproape 800 de ani (cca. 5000-4200 cal. BC). Ne referim la mormintele încadrate în tipul „deviant burials", conform terminologiei anglo-saxone, ce sunt documentate în necropola studiată. Astfel, din cele 99 de morminte cercetate în intervalul 2006-2017, aproximativ 24% se plasează în această categorie, ele fiind caracterizate de absența unor elemente anatomice (în special cranii), situație datorată unor acțiuni deliberate de extragere a oaselor. De asemenea, există și o serie consistentă de înmormântări secundare (n=10), ce conțin resturi osteologice umane selectate și reînhumate după un anumit model. Nu în ultimul rând, în necropola de la Sultana-Malu Roșu există atestate și elemente anatomice separate, redepozitate alături de defuncți depuși în conexiune anatomică, din categoria înmormântărilor primare.

Toate aceste cazuri vor fi analizate detaliat din punct de vedere arheologic, antropologic, dar și din

perspectiva localizării spațiale (GIS), în vedere identificării unor explicații posibile a acestor practice funerare atipice, în contextul comunităților umane din mileniul al V-lea BC din situl studiat.

Această prezentare este realizată în cadrul grant-ului finanțat de Ministerul Cercetării și Inovării din România, CCCDI – UEFISCDI, proiect nr. PN-III-P4-ID-PCE-2016-0676, din cadrul PNCDI III.

Pandantive descoperite în necropola culturii Boian de la Sultana - Valea Orbului, jud. Călăraşi

Done ȘERBĂNESCU

Publicarea monografică a necropolei culturii Boian va avea loc probabil în primele luni ale anului viitor. Până la publicarea integrală a descoperirilor dorim să aducem la cunoştinţă celor interesaţi unele piese de podoabă, care au o semnificaţie deosebită. În timpul celor 12 campanii arheologice desfăşurate la Sultana-Valea Orbului au fost cercetate 253 morminte de inhumaţie din care 129 au avut inventar funerar. Majoritatea inventarului funerar descoperit în morminte se compune din obiecte de podoabă realizate din cochilii de melci şi scoici, minereu de cupru dar şi din alte materii prime ca lignit, nefrit sau os. Pe lângă podoabe, în unele morminte s-au descoperit şi unelte de piatră, silex şi câteva fragmente ceramice de vase, din păcate fără decor caracteristic culturii Boian. Majoritatea colierelor descoperite în morminte au avut în componenţa lor, aşezată central, o piesă mai proeminentă, un pandant care reprezintă un anumit simbol menit să-l protejeze şi să-l individualizeze pe purtător.

Pandantivele prezentate sunt o dovadă a statutului social inegal al membrilor comunităţii culturii Boian care îşi înhumau morţii în necropola de la Sultana - Valea Orbului. Piesele reprezintă simboluri cu încărcătură magică şi erau purtate de indivizii dominanţi din societate sau de descendenții acestora, în cazul copiilor. Ele aveau menirea să protejeze, să identifice şi să păstreze locul individului în societate. În legătură cu materia primă folosită pentru confecţionarea lor semnalăm diversitatea noilor tipuri de materiale folosite de membrii comunităţilor culturii Boian în realizarea podoabelor ca nefritul, arama nativă neprelucrată metalurgic, minereul de cupru sau lignitul, materiale procurate de la mari distanţe prin schimburi intertribale.

The monograph of the necropolis belonging to the Boian Culture will be released in the first few months of the next year. Until its publishing, we would like to bring to the attention of the interested specialists some adornments, which had a special meaning. During those 12 archaeological campaigns undertaken at Sultana-Valea Orbului, a number of 253 inhumation burials were investigated, of which 129 had funerary goods. Most of the inventory found in the burials was composed of adornments made of snail and shells, copper ore and other raw materials, like lignite, nephrite or bone. Besides adornments, in some of the burials there were also tools made of stone or flint, objects made of bone and several ceramic fragments coming from vessels which, unfortunately had no decoration specific to the Boian Culture. Most of the necklaces discovered in the burials, had a pendant in their composition, with a prominent position. This represented a symbol, that was meant to protect and individualize its owner.

The mentioned objects were symbols with a magical load, and were worn by the people who were dominant in the society or by their descendants, in the case of the children. They were supposed to protect, to identify and maintain the place of the respective individual in the society. Regarding the raw materials used for the objects discovered in the necropolis from Sultana-Valea Orbului, we could emphasize the diversity of the new types of raw materials used by yhe members of the Boian community for making their adornments, like the nephrite, native copper without a metallurgical processing, or the lignite, all of them obtained from large distances by inter-tribal exch.

X-ray Imaging of Eneolithic Pottery from Southeastern, Romania

Roxana BUGOI, Theodor IGNAT, Cătălin LAZĂR,
Mircea LECHINAN, Florin CONSTANTIN

Although still relatively uncommon in archaeometric research, radiography and computed tomography (CT) started to be used at increased rates during the recent period, particularly to study in a non-destructive manner the internal structure of archaeological artefacts. Some publications illustrate the application of these imaging techniques in the landscape of Romanian archaeological research; they can be equated as trials to provide hard science arguments in the investigation of patterns of production and consumption of the past societies.

The availability of imaging X-ray methods for archaeometric research steadily increased during the last years, while technological improvements led to an increase in the accuracy of the imaging, allowing for an improved spatial resolution and the expansion of the types of materials than can be X-ray imaged. These advances allowed researchers to engage in the inspection of the internal structures of various classes of

archaeological artefacts, revealing details otherwise difficult to be evidenced by the simple visual examination.

This presentation will focus on the application of X-ray imaging methods (radiography and X-ray computed tomography) in the study of some Eneolithic pottery finds, most of them excavated in the site from Sultana - Malu Roşu, Romania (4500 - 3800 cal.BC), belonging to Kodjadermen - Gumelniţa - Karanovo VI culture. These methods were used in combination with experimental archaeology procedures. X-ray imaging turned out to work successfully particularly for the structural investigation of unbroken artefacts, providing additional clues about the raw materials and working procedures employed in the making of these clay objects.

Both archaeological artefacts and experimental replicas were investigated using X-ray imaging techniques. The information extracted from the X-ray CT scans of archaeological vessels turned out to be compatible with the one obtained on experimental pottery. Promising results were obtained on pots produced using coiling techniques, coils being identified in the radiographic images. X-ray images revealed that some archaeological artefacts (mostly figurines) were manufactured in several stages; in other cases, hidden and otherwise inaccessible structural features, such as inner clay balls in rattles, were evidenced as well.

A Comparison between the Decorative Styles of the Early Bronze Age Ceramics of the North and the South parts of the West Pontic Area

Hristina VASILEVA

The decoration of the ceramics is one of its quickest changing elements. As such it is used as main tool for relative dating and creation of periodization systems. Styles characteristics are also an instrument for determination of different archaeological cultures and regional specifics within them. The ornaments characterise the aesthetic standards and believes of the local people. By comparing the decoration styles from the North and the South parts of the West Pontic area, it is possible to define the similarities and differences in the culture. The material for the study originates from the underwater settlements in the Southeast Bulgaria – Sozopol, Urdoviza, Atia, Burgas, and those found in the Northeast parts – in the Varna lakes. Part of it is already published, mainly from the Northwest Pontic area, but considerable amount of it is still unpublished.

The main purpose of the research is to distinguish the typical, distinctive, exceptional, and abnormal features; and to search for relationships and their significance. The decoration styles can be defined clearly only on whole vessels or large fragments. That is the reason such ceramics to be included in the research. It is also important to take into consideration the different types of decoration based on the form of the vessel and its position.

The types of decoration that are found are relief, stamped, incised and cord-impressed. The relief decoration is represented mainly by knobs and rarely ribbons. Stamped decoration is quite common. The stamping tool is usually with rounded, triangular or "tear-shaped" end and it is seldom divided into parts. The incised decoration has more complex compositions that consist of different elements and motives. It can also be combined with other types of decoration. Because of its complexity this type of decoration can give more information regarding the aesthetic standards and concepts of the local people and is more valuable for comparing it in different regions.

The same can be said also for the ceramics decorated with cord impression. It characterizes the period of the Early Bronze Age in the West Pontic region. It impresses and conquers the attention of the researchers of the Ezerovo and Chernavoda II cultures with its high visual value and rich ornaments. Because of all its qualities the cord impressed ceramics is the focus of this research.

Perioada timpurie a epocii bronzului la Pietroasa Mică-Gruiu Dării. Discuții pe marginea unor descoperiri recente

Roxana MUNTEANU, Daniel COSTACHE

În situl pluristratificat de la Pietroasa Mică-Gruiu Dării (jud. Buzău) se găsesc niveluri consistente aparţinând epocii bronzului. Depunerea antropică datând din această epocă se plasează un interval cronologic larg, ce corespunde unor secvenţe ocupaţionale de pe parcursul perioadelor timpurie şi mijlocie ale epocii menţionate. Numeroase complexe cercetate – gropi, construcţii uşoare, structuri incendiate din paiantă – documentează în mod corespunzător această succesiune stratigrafică. În cursul săpăturilor desfăşurate în 2018 au fost identificate materiale şi contexte arheologice care se datează spre finalul bronzului timpuriu. Acestea sunt corelate cu informaţiile obţinute în anii anteriori prin cercetările întreprinse

pe latura de nord a sitului. Complexul discutat pe larg aici constă într-o aglomerare de ceramică identificată la baza depunerii din epoca bronzului, care semnalează astfel unul din cele mai timpurii momente ale frecventărilor umane pe Gruiu Dării din mileniul al III-lea. Prezentarea caracteristicilor ceramicii este însoţită de trimiteri la analogiile cunoscute pentru aceste materiale, schiţându-se astfel cadrul cultural larg specific Subcarpaţilor Curburii în ultima etapă a bronzului timpuriu.

The multi-layered site Pietroasa Mică-Gruiu Dării (Buzău County) was formed during the Chalcolithic, the Bronze and Iron Ages. The Bronze Age layers are particularly substantial. Several occupational sequences dated during the Early and Middle Bronze Age are documented here through various features such as pits, simple structures, wattle-and-daub constructions. During the research conducted in 2018, archaeological materials and contexts dating back to the end of the Early Bronze Age were identified. These data are interrelated with the information obtained in the previous years through the researches undertaken on the northern side of the site. The complex discussed here largely consists of a pottery assemblage identified at the base of the Bronze Age layers, which signals one of the earliest moments of human presence on Gruiu Darii during the 3rd millennium. The presentation of the ceramic features is accompanied by well-known references for these materials, thus illustrating the broad cultural context specific to the Subcarpathian Region in the last stage of the Early Bronze Age.

Arheozoologia eneoliticului din Dobrogea

Adrian BĂLĂȘESCU, Valentin RADU

Studiile de arheozoologie efectuate în ultimii 20 de ani au determinat acumularea mai multor date care ne permit să surprindem o imagine nouă asupra eneoliticului din Dobrogea. Astfel cercetările arheologice și studiile faunistice de la Cheia (cultura Hamangia), Isaccea-Suhat (cultura Boian), Hârșova-tell (culturile Boian, Gumelnița și Cernavoda), Năvodari-Tașaul, Luncavița Cetățuie și Taraschina (cultura Gumelnița) completează imaginea exploatării mediului animal de către comunitățile eneolitice din Dobrogea. Astfel pescuitul joacă un rol relativ important mai ales la populațiile din apropierea cursului Dunării. Activitatea de creștere a animalelor are o importanță majoră în cele mai multe dintre siturile studiate. Principalele specii exploatate sunt ovicaprinele, bovinele și porcinele ale căror procentaje variază în funcție de perioada culturală. În unele situri a fost surprins și fenomenul de cynofagie, de consum al cărnii de câine. Vânătoarea are o pondere relativ mai redusă, dar în unele situri - Gumelnița (Luncavița) și Cernavoda (Hârșova-tell) joacă un rol important. Se vânau specoo mamifere de talie mare și medie, ca cerbul, mistrețul, hemionul și căpriorul. *Această lucrare este realizată în cadrul proiectului CNCS – UEFISCDI - BioMapPrehist, PN-III-P4-ID-PCE-2016-0676, PNCDI III.*

Les études d'archéozoologie des dernières vingt ans réalisés pour les sites énéolithiques de la région du Dobrogea nous ont permis de tracer une nouvelle image sur la relation entre les communautés humaines et les animaux. Les recherches menées à Cheia (culture Hamangia), Isaccea- Suhat (culture Boian), Hârșova-tell (cultures Boian, Gumelnița et Cernavoda), Năvodari-Tașaul, Luncavița Cetățuie et Taraschina (culture Gumelnița) ont fournissent des données qui nous aides à comprendre les moyennes et les méthodes d'exploitation du monde animale par les communautés énéolithiques du Dobrogea. Ainsi la pêche est très importante surtout pour les établissements situés près du Danube. L'élevage était une activité dominante dans tous les sites étudiés. Les caprins, les bovins et les suidés sont les principales espèces élevés. Leur importance varie en fonction de l'époque culturelle. Dans certains sites nous avons mis en évidence même le phénomène de cynophagie. La chasse a un poids réduite mais à Luncavița (Gumelnița) et à Hârșova-tell (Cernavoda) il est très élevé. Ils ont chassé des espèces de taille grande et moyenne comme le cerf, le sanglier, l'hémione et le chevreuil. Cette travail a été réalisé dans le cadre du projet CNCS – UEFISCDI - BioMapPrehist, PN-III-P4-ID-PCE-2016-0676, dans le cadre de PNCDI III.

Contribuția arheologiei experimentale la studierea structurilor de ars ceramică preistorice

Bogdan MANEA, Theodor IGNAT, Vasile OPRIȘ, Cătălin LAZĂR

În România, odată cu începutul anilor '90, arheologia a căpătat o nouă direcție de cercetare deschisă către colaborarea dintre arheologii români și cei din străinătate, inițiativă posibilă în contextul îndepărtării regimului comunist. Astfel, aflată sub influența curentelor occidentale din domeniu, arheologia românească a putut asimila noi concepte și metode de cercetare, printre care se numără și studiul experimental, abordare interdisciplinară care, odată cu începutul anilor 2000, a căpătat o însemnătate deosebită la noi în țară, în prezent, prin prisma rezultatelor favorabile aduse studiilor de specialitate, această metodă reprezentând un mecanism indispensabil în vederea cercetării culturilor preistorice.

Prezentarea de față are rolul de a evidenția impactul benefic al arheologiei experimentale asupra studierii instalațiilor de ars ceramică neo-eneolitice documentate în spațiul românesc, printr-un studiu de caz legat de 3 tipuri de cuptoare monocamerale atestate arheologic la Vărăști, Ariușd și Tărtăria, care au fost reconstituite în cadrul programului de arheologie experimentală de la Sultana-Malu Roșu, din anul 2017. Pentru fiecare dintre instalațiile de ardere replicate, toate informațiile referitoare la materialele utilizate (inclusiv recoltarea și prepararea acestora), etapele de construire, procesul de uscare, arderile preliminare și arderile experimentale vor fi prezentate și analizate comparativ în vederea identificării unor avantaje și dezavantaje specifice fiecăruia dintre instalațiile reconstituite.

Această prezentare este realizată în cadrul grant-ului finanțat de Ministerul Cercetării și Inovării din România, CCCDI – UEFISCDI, proiect nr. PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0686/52PCCDI/2018, din cadrul PNCDI III.

Învățând despre trecut: testarea funcțiilor posibile ale valvei de *Unio sp.* în cultura Hamangia (mil. V. cal.BC)

Monica MĂRGĂRIT, Valentin RADU, Valentina VOINEA

Materiile prime provenind din mediul acvatic au fost sistematic utilizate pentru activitățile domestice chiar înainte de apariția omului modern. În acest studiu, noi analizăm posibilele utilizări ale valvei de *Unio* în preistorie. Ele nu au fost prelucrate tehnologic, dar conservă, pe suprafața lor, stigmate rezultate din utilizare. Scopul central al studiului este de a iniția o bază de date privind modul de dezvoltare a uzurii pe aceste valve, pornind de la comparații între piese experimentale și piese arheologice. Un program experimental a fost derulat, cu înregistrarea tuturor variabilelor: modalitățile de achiziție ale materiei prime, timpul alocat pentru fiecare operație și materialele prelucrate. Piesele experimentale au fost microscopic evaluate, pentru a putea identifica modul de formare al uzurii. Mai mult, observațiile realizate pe specimenele arheologice au fost comparate cu cele realizate pe replicile experimentale. Ansamblul arheologic din așezarea Hamangia de la Cheia (mil. V. cal BC) a fost utilizat drept studiu de caz, pentru a ilustra relevanța rezultatelor.

Această lucrare a fost realizată de Valentin Radu în cadrul proiectului CNCS – UEFISCDI - BioMapPrehist, PN-III-P4-ID-PCE-2016-0676, PNCDI III.

Raw materials deriving from the aquatic environment were systematically used for domestic activities even before modern humans. In this study we analyse the possible utilisations of Unio sp. valves in prehistory. They have not been technologically processed but preserves on their surface marks resulting from their use. The central purpose of this paper is to initiate a database of the way in which wear develops on these valves starting from the comparison between experimental and archaeological pieces. An experimental programme has been developed, which permits the recording of all the variables: means of gathering the raw material, time recorded for each operation, and processed materials. Experimental pieces were microscopically evaluated to see how wear-use marks are formed. Moreover, observations made on archaeological specimens were compared to experimental replicas. The archaeological assemblage from Hamangia settlement (mil V cal BC) of Cheia was used as a case study to illustrate the relevance of the results. This research was supported by a grant CNCS – UEFISCDI - BioMapPrehist: PN-III-P4-ID-PCE-2016-0676 (Valentin Radu).

Spațiul carstic în peisajul comunităților preistorice. Studiu de caz: microregiunea Grădina – Tîrgușor

Valentina VOINEA, Bartłomiej SZMONIEWSKI

Cercetările arheologice întreprinse în cadrul proiectului româno-polon *Study of the Prehistoric and Early Mediaeval Settlements in the Casimcea River Valley in Central Dobrudja* au dus la surprinderea unor noi detalii privind interferenţele culturale eneolitice din spaţiul central dobrogean. Atât în aşezările permanente de la Cheia (Hamangia III) şi Năvodari – Insula La Ostrov (Gumelniţa A2), cât şi în locuirile sezoniere din peşterile La Izvor, La Baba, Peştera Casian şi Grota Călugărului au fost identificate prezenţe alogene, semnalate anterior doar pe linia Dunării. Cum era firesc, în drumul lor spre mare, triburile eneolitice, deopotrivă indigeni şi alogeni, s-au oprit şi în zona carstică unde au explorat peşteri, grote şi adăposturi. Mărturie stau nivelurile de locuire sezonieră, bogate în vetre, fragmente de vase provenind de la vase de uz comun (cele barbotinate utilizate probabil la prepararea hranei), unelte de silex şi piatră. Acest spaţiu carstic, de o frumuseţe unică, a avut şi o destinaţie cultică, după cum o demonstrează contextele arheologice – oase umane în vatră gumelniţeană, topor impregnat cu ocru (Peştera La Baba), pandantive şi brăţări de scoică (Peştera Casian, Peştera Liliecilor) şi de piatră (Peştera La Baba), idol antropomorf de

marmură (Peştera Liliecilor). Primele semnalări privind prezenţa importurilor ceramice în nivelurile eneolitice din peşterile Gura Dobrogii (Liliecilor), Cheia (La Izvor), La Baba le întâlnim în rapoartele preliminare din anii '50. Cercetările de teren şi sondajele stratigrafice realizate în cadrul proiectului româno-polon au extins zona investigată (Peştera Craniilor, Peştera Casian, Grota Călugărului) şi au permis o reevaluare a vechilor descoperiri (Peștera Liliecilor). Cele mai multe se concentrează în microregiunea Grădina - Tîrgușor, de o parte şi de alta a afluenților Casimcei, respectiv Ghelengic și Visterna.

Les recherches archéologiques effectuées dans le cadre du projet roumaino – polonaise Study of the Prehistoric and Early Mediaeval Settlements in the Casimcea Valley in Central Dobrudja ont rendu possible tant la reprise des fouilles archéologiques dans les grottes bien connues comme La Izvor, La Baba et Casian que des grottes qui n`ont pasencore fait l`objet de recherches dans la zone Grădina – Tîrgușor. L`image qu`elles donnent démontre clairement que ces terrains se peuplérent progressivement à partir de l`Énéolithique jusqu`au Moyen Âge.

Dans le paysage culturel de la Valléede Casimcea, les grottes ont occupé une place particulière. On peut même dire qu'elles appartenaient à la notion du sacré; les restes humains trouvés dans leurs couches de sédiments attestent de cela (grottes La Baba, Casian). De plus, dans la grotte Lilieci on a découvert une petite figurine féminine Hamangia en marbre.

SECŢIUNEA

„CERCETĂRI PRIVIND CREȘTINISMUL TIMPURIU ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC ȘI SUD-EST EUROPEAN: ABORDĂRI ȘI PERSPECTIVE”

Paleo-creştinismul pe pământul românesc. Epoci istoriografice şi argumente ideologice

Mihai Ovidiu CĂȚOI

Prezenta comunicare dorește să urmărească modul în care a apărut și evoluat discursul asupra paleo-creștinismului pe pământul românesc. Analiza se va concentra asupra argumentelor principale, desprinse din acest domeniu de studiu, puse în discuție în momentele importante ale istoriografiei româneşti (Școala Ardeleană, generația pașoptistă, Unirea Principatelor şi lupta pentru canonicitate a Bisericii Românești, disputa pentru continuitate, perioada interbelică, perioada comunistă, perioada postdecembristă), precum și influența autorilor asupra evoluției ulterioare a abordării științifice a subiectului.

Vasile Pârvan și Jacques Zeiller – similitudini, divergențe, *mandata*

Nelu ZUGRAVU

În prima parte a comunicării vom face o analiză comparativă a lucrării lui Vasile Pârvan *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman* (București, 1911) și a celei a lui Jacques Zeiller, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'Empire romain* (Paris, 1918), evidențiind convergențele de perspectivă istorică, de documentare și de metodă de analiză a creștinismului propuse de cei doi autori, punctele de vedere concordante sau apropiate la care aceștia au ajuns în privința unor aspecte ale istoriei creștinismului timpuriu în provinciile dunărene, dar și opiniile și încheierile divergente propuse de ei. Partea a doua a comunicării se va axa pe „îndatoririle”, restanțele, obiectivele pe care, în opinia noastră, raportate la opera lui Pârvan, Zeiller și a altor pionieri ai cercetării creștinismului din spațiul românesc și sud-est-european în mileniul I, le au încă de îndeplinit istoricii contemporani.

Nella prima parte della nostra relazione faremo un'analisi comparativa del lavoro di Vasile Pârvan, Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman (București, 1911), e di quello di Jacques Zeiller, Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'Empire romain (Paris, 1918). Vi metteremo in evidenza le convergenze nella prospettiva storica, nella documentazione e nel metodo di analisi del Cristianesimo che si ritrovano nell'opera di entrambi gli studiosi, i punti di vista consoni o vicini dei due autori nei confronti di alcuni aspetti della storia del primo Cristianesimo nelle province danubiane, nonché le opinioni e le conclusioni divergenti che essi propongono. La seconda parte della relazione sarà incentrata sui « debiti » restanti, sugli obiettivi che gli storici contemporani, secondo noi, devono ancora compiere in rapporto all'opera di Pârvan, di Zeiller e di altri pionieri dell'investigazione del Cristianesimo del primo millennio nello spazio rumeno e sud-est europeo.

Provinciile danubiene și convertirea barbarilor la creștinism: recitindu-l pe Jacques Zeiller în lumina cercetărilor ulterioare

Dragoș MÎRȘANU

Împlinirea unui secol de la apariția fundamentalei lucrări a lui Jacques Zeiller, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain* (Paris, 1918) ne oferă prilejul potrivit de a ne apleca din nou asupra acesteia pentru a-i evalua influența și a determina măsura în care cunoașterea științifică a progresat de atunci.

Pentru lucrarea de față mi-am propus să recitesc partea dedicată convertirii barbarilor la creștinism, care tratează, în linii mari, următoarele teme: convertirea goților, catolicism sau arianism; convertirea la catolicism, persecuția; Wulfila și trecerea goților la arianism; literatura religioasă a arienilor iliri și goți; goții după Wulfila; transmiterea arianismului altor barbari din regiunea dunăreană între sec. IV şi VI; evanghelizarea catolică pe frontiera danubiană și lupta dintre catolicismul și arianismul barbare în sec. V-VI; relațiile antagonice dintre cele două confesiuni și populațiile asociate cu acestea.

Nu credem că greșim afirmând că, la momentul apariției volumului, partea dedicată creștinismului barbarilor a fost receptată ca o contribuție de seamă. Preocuparea lui Zeiller pentru acest subiect va continua de altfel, îndeosebi prin studii asupra arianismului din Italia ostrogotă. A existat un arianism

„gotic"? Care a fost adevărata credință mărturisită de Wulfila? Ce știm despre clerul și organizarea bisericească la barbarii arieni? Ce însemna *ecclesia legis Gothorum* și care a fost rolul arianismului în Italia ostrogotă?

Voi încerca să evidențiez punctual progresele înregistrate de cercetarea ulterioară pană astăzi în privința diversele probleme istorice și teologice luate în discuție de Jacques Zeiller, cu referințe la lucrările fundamentale ale intervalului, de la cele ale lui E. A. Thompson, prin cele ale lui Herwig Wolfram, până la cele ale unor Ralph Mathisen, Peter Heather sau Walter Pohl, între alții.

The centennial of the publishing of Jacques Zeiller's Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain (Paris, 1918) provides us with the fitting occasion to peruse through it once again in order to weigh its influence and determine how much advance has the historical science made since.

For the present paper I have decided to read anew the part dedicated to the conversion of the Barbarians to Christianity, which deals mostly with: the conversion of the Goths, Catholicism or Arianism; the conversion to Catholicism, the persecution; Wulfila and the move to Arianism; the religious literature of the Illyrian and Gothic Arians; the Goths after Wulfila; the transmission of Arianism to other Barbarians from the Danube area during 4th-6th century; the Catholic evangelization on the Danube frontier and the confrontation between the Barbarian Catholicism and Arianism during 5th-6th century; the antagonistic relations between the two confessions and the peoples related.

We are probably not in the wrong if we state that, after the volume was published, the part dedicated to the Christianity of the Barbarians was received as momentous. Zeiller's fascination with the subject would not end there, in fact, for he would publish later, for instance, studies on the Arianism of Ostrogothic Italy. Was there a "Gothic" Arianism? What was the true nature of Wulfila's creed? What do we know of the clergy and the church organization in the case of the Arian Barbarians? What did ecclesia legis Gothorum mean and what was the role of Arianism in Ostrogothic Italy?

I will attempt to offer a few highlights of the advance made by ulterior research until now with regard to various historical and theological issues considered by Jacques Zeiller, with references to various fundamental works, from those of E. A. Thompson, to those of Herwig Wolfram, to those of the likes of Ralph Mathisen, Peter Heather or Walter Pohl, inter alia.

Notitiae episcopatuum Ecclesiae Constantinopolitanae: **vechi interpretări și un nou proiect de cercetare**

Ionuț HOLUBEANU

Notitiae episcopatuum ale Bisericii din Constantinopol au ridicat cercetătorilor reale probleme de interpretare. Aceste dificultăți au fost cauzate, în principal, de faptul că niciuna dintre vechile *notitiae* păstrate nu este un document curat.

Datele privitoare la provinciile danubiene – Scythia și Moesia Secunda – sunt expuse în șase *Notitiae* (1-6, după ediția lui J. Darrouzès). În acestea, informațiile veridice se împletesc cu greșeli generate de compilatorii și/sau copiștii care au prelucrat și, respectiv, copiat de-a lungul timpului aceste documente.

În cadrul acestei prelegeri se va încerca expunerea și evaluarea principalelor opinii ale primilor cercetători – Gustav Parthey, Heinrich Gelzer, Carl de Boor, Raymund Netzhammer, Louis Duchesne, Jacques Zeiller, Vasile Pârvan – care au evaluat informațiile privitoare la organizarea bisericească din Scythia și Moesia Secunda expuse în *Notitiae*, în lumina rezultatelor noilor cercetări științifice.

În același timp, va fi prezentat un proiect de cercetare inițiat recent, al cărui scop final este reconstituirea *Notitiei episcopatuum* redactate în timpul patriarhului Epifanie al Constantinopolului (520-535), în primul deceniu al domniei lui Iustinian I (527-565).

Notitiae episcopatuum of the Church of Constantinople are some of the most difficult historical documents to interpret. This is due to the fact that none of these old lists of the sees under the Patriarchate of Constantinople is a clean document.

The ecclesiastical provinces of Scythia and Moesia Secunda are referenced in six existing Notitiae (nos. 1-6, in Darrouzès' edition). However, in all these documents the truthful data are mixed together with compilers' and/or copyists' errors.

This is a brief review of the older scholarly opinion – Gustav Parthey's, Heinrich Gelzer's, Carl de Boor's, Raymund Netzhammer's, Louis Duchesne's, Jacques Zeiller's, Vasile Pârvan's readings – over the value of the data concerning the ecclesiastical organization in Scythia and Moesia Secunda displayed in the existing Notitiae.

There will be also presented a new research project whose final purpose is to reconstruct as far as

possible the original Epiphanius of Constantinople (520-535)'s Notitia. This is a document that was drawn up in the first decade of Justinian I's reign (527-565).

From Baptistery to Chapel: an Early Christian Church (5th – early 7th c. AD) at Cape St. Atanas near Byala, Varna Region

Valery YOTOV

The author points the attention to an Early-Christian Church (dating: the beginning of 5th – the beginning of the 7th c. AD) excavated at Cape St. Atanas, near Byala, Region of Varna. The northern part of the narthex was separated by additionally built wall with an entrance from south and it has a little apse in its East wall. Under the floor of this space, the remains of a Baptistry was found with a large *piscina* with three steps from East and West). Baptistry is of the type "circle on rectangle" according to A. Khatchatrian typology. Around the *piscina*, fragments of multicolored frescoes were found made in technique "ad seko".

In conclusion the studied structures and materials indicate the conversion the space of former baptistery (5th century) into a chapel in a later period (6th century) of existence of the Church.

La résidence épiscopale à proximité de la cathédrale de la ville romano-byzantine de Zaldapa dans la province de Scythie

Georgi ATANASOV, J. VALERIEV

Avec son territoire fortifié d'environ 25 ha et ses deux *suburbia* d'environ 20 ha (*extra muros*), Zaldapa est la ville romano-byzantine la plus importante de l'intérieur des provinces de Scythie et de Mésie Seconde. A part les deux basiliques paléochrétiennes № 1 et 2 enregistrées par les archéologues bulgares et roumains au début du XXe siècle, une troisième basilique (№ 3) a été fouillée durant les quatre dernières années. Elle se situe non loin des portes nord et sud-ouest, approximativement au centre de la zone urbaine, au carrefour des deux rues principales. Par ses dimensions de 62 x 22 m elle est la plus grande de Zaldapa et se range parmi les plus importantes basiliques de Scythie et de Mésie Seconde.

Un édifice spacieux d'une superficie de 110 m^2 vient s'accoler à son mur méridional. Il comporte deux pièces et un vestibule dont l'entrée septentrionale donne sur l'abside. Ses murs épais de 0,70 m en pierres taillées sur l'une de leurs faces et en *spolia* reliés à l'argile jaune sont conservés jusqu'à une hauteur de 0,85 m. Les fondations sont larges de 0,90 m et descendent à 1,05 m de profondeur, dont 0,80 m dans le lœss vierge. Ceci suggère la présence d'un second niveau. Au centre de la grande salle de la résidence - 7,85 x 7,50 m – un piédestal massif avec une base de colonne étaye l'hypothèse d'un étage supérieur.

Etant donné que la basilique № 3 est la plus grande de Zaldapa, qu'elle est située à l'endroit le plus prestigieux et qu'elle possède sous son autel la crypte la plus représentative, on peut la considérer comme la basilique épiscopale. Le solide bâtiment adjacent qui communique par une entrée avec la nef méridionale peut être identifié comme la résidence épiscopale du fait de sa superficie d'environ 110 m^2 et des indices d'un niveau supérieur où se trouvent habituellement les appartements privés de l'évêque.

Il est évident que la construction de la résidence est postérieure d'au moins quelques décennies à celle de la basilique puisque la limite entre sa sub- et sa superstructure est 0,40 m plus haute que celle de la basilique. On dispose de données archéologiques certaines (monnaies sous le sol) qui datent l'érection de la basilique du début du VIe s. La céramique et les objets découverts dans les couches supérieures au sol de la résidence sont du VIe s. L'analyse des sources écrites nous a permis de conclure qu'après le milieu du VIe s. l'archevêque de Scythie résidant à Tomis a été élevé au rang de métropolite et a reçu 14 évêchés suffragants, parmi lesquels celui de Zaldapa. L'idée que Tomis est doté d'une chaire métropolitaine à la fin du Ve-début du VIe s. pendant l'épiscopat de Paternus (498-520) repose sur sa signature d'un acte du Concile de Constantinople de 520 : *Paternus misericordia Dei episcopus provinciae Scithiae metropolitanus.* Le mot *metropolitanus* (métropolitain) se rapporte plutôt à la capitale Tomis qui est la métropole de la province qu'au rang de son évêque. Ainsi, la traduction de sa signature serait : « *Paternus, en Dieu miséricordieux évêque métropolitain (= de la capitale) de Scythie* ». En effet, dans le texte gravé sur le plat en or découvert dans la tombe du khan bulgare Kubrat, ce même Paternus est désigné comme évêque. Il est à noter que dans les cinq documents authentiques dont nous disposons sur le successeur de Paternus au siège de Tomis, Valentianus (550-553), dernier prélat connu par son nom à cette chaire, a toujours le titre d'évêque et jamais de métropolite. Ceci indiquerait que le prototype de la notice épiscopale № 3 d'après J. Darrouzès doit être reporté après 553 et que l'évêque de Tomis devient métropolite avec 14 évêques suffragants, y compris celui de Zaldapa, seulement après cette date.

La couche d'incendie et un trésor monétaire de neuf *folleis* des empereurs Justinien Ier et Justin II, présentant des traces de feu et découvert dans la salle de la résidence, suggèrent que la résidence et la basilique ont été détruites lors d'une invasion barbare en 574 ou en 585.

SECŢIA GRECO - ROMANĂ

Zeus, les abeilles et le miel. La production antique du miel dans le sanctuaire de Labraunda

Vasilica LUNGU

A Labraunda, il y a eu une augmentation considérable de l'activité apicole prés de la tombe monumentale construite à l'intérieur du sanctuaire. Une quantité importante des fragments des ruches en céramique identifiés sur ce site, datant de l'époque hellénistique, figurent sur la côté sud de celle-ci, pas trop loin du rocher de Zeus. Ce phénomène pourrait être associé à l'importance exacerbée de la mémoire de l'héros enterré dans cette tombe et d'une nouvelle relance de la vie religieuse. Le nombre relativement élevé de ces vases démontre également combien les abeilles étaient importantes en tant que « nourrisseuses » de Zeus, surtout pendant le nouvel essor du sanctuaire, attesté par des inscriptions à cette époque. Cet aspect renvoie également à l'origine crétoise du mythe de la divinité tutélaire du panthéon grec et montre que la tradition est encore forte dans le sanctuaire carien.

Noi descoperiri de amfore greceşti în spaţiul Prut-Nistru, în perioada 2008-2017

Natalia MATEEVICI

Comunicarea prezintă o trecere în revistă a tuturor descoperirilor recente de amfore greceşti (întregi, întregibile şi fragmentare), descoperite în perioada 2008-2017 în spaţiul situat între râurile Prut şi Nistru. Cercetările de teren, efectuate în urma diverselor activităţi ale arheologilor din Republica Moldova, au scos la lumină un frumos şi bogat material amforistic, care aduce informaţii noi şi completează tabloul relaţiilor greco-barbare în aceste teritorii, în perioada cercetată de noi. Artefactele prezentate provin din 10 situri arheologice, descoperite în urma *cercetărilor sistematice de teren,* atât cele de la Saharna Mare, Horodca Mică, Stolniceni, Butuceni –Vest, reprezentând habitate getice, dar şi cele de la necropola scitică de la Hlinoaia. Cercetări de salvare au fost efectuate la doi tumuli (7 şi 18) din necropola Crihana Veche, tumulul 7 de la Purcari, acestea din urmă reprezentând *complexe funerare scitice*. Celelalte artefacte provin dintr-o descoperite fortuită de lângă s. Ţărăncuţa, dar şi dintr-o achiziţie a MNIM. Materialul amforistic prezentat se încadrează cronologic între sec. V şi II a. Chr., confirmând, în linii generale, cronologia elaborată de subsemnata în cercetările şi publicaţiile anterioare, unele piese venind nu numai cu informaţie suplimentară, dar şi aducând informaţie inedită privind tipuri noi de amfore greceşti, ca bunăoară cele considerate heracleote de la necropola din Hlinoaia.

Tracia între Antigonizi şi Attalizi înainte de cel de-al treilea război macedonean

Adrian George DUMITRU

Scopul prezentei comunicări este de a analiza perioada dintre cel de-al doilea şi al treilea război macedonean din perspectiva politicilor balcanice ale regilor Macedoniei, Philip al V-lea şi Perseu, cu privire la triburile trace şi oraşele greceşti din acest spaţiu. Sursele pe care le avem consideră că expansiunea în Tracia era doar o etapă a unui plan fantastic de invadare a Italiei prin Balcanii de Nord, plan conceput de Philip V şi reluat de Perseu (ba chiar, mai târziu, de Mitridate). Cu toate acestea, întrebarea fundamentală este, din perspectiva prezentei comunicări, despre care (parte a) Traciei este vorba în surse? Ce anume înţelegeau Polybius, Titus Livius, Roma, Philip V, Perseu ori Attalizii atunci când vorbeau despre Tracia ?

The goal of the present paper aims is to analyze the period comprised between the battles of Kynoskephalai and Pydna (197-167 B.C.) in respect to the Thracian, Balkanic and Pontic politics and policies of the Macedonian kings, Philip V and Perseus, towards the Thracian tribes inhabiting this area and the Greek cities of Thrace. The sources go as far as to suggest that Thrace was more important now than ever to Macedonia because Philip spent his last years imagining an invasion of Italy through the Northern Balkans, plans that were to heat up the minds of Perseus and later on Mithridates – but, as far as this paper is concerned, the first question to be asked is: which Thrace is meant in the ancient texts? What exactly does Thrace mean for Polybius, Titus Livius, Philip V, Perseus, the Romans or the Attalid kings ?

***Sigillata* Pontică în spațiul vestic al Bazinului Pontic. Studiu de caz: importuri în arealul *castellum*-ului de la Bărboși-Galați**

Mihaela Denisia LIUȘNEA

Prin cercetările efectuate în spațiul Mării Negre, știm că litoralul sudic pontic (adică Paphlagonia și vecinul său din est Pontus) a fost principalul centru de producție pentru Sigillata Pontică în epoca romană

(Knipowitsch 1929). Numele convenţional desemnează ceramica din Bazinul Pontic, datată în prima jumătate a secolului I – secolul III d.Hr. Specialiștii regăsesc influenţele ceramicii de tip: Eastern sigillata (Pergame sigillata şi Eastern sigillata B) şi sigillata italică, în ceea ce priveşte tectonica vaselor (platouri, boluri, castroane, chalice, cupe, skyphoi ş.a.), tehnica de ornamentare şi decorul. În lucrarea de față ne-am propus să urmărim producerea și circulația acestui tip de ceramică, în spațiul vest-pontic și în cel al Dunării de Jos, cu un studiu de caz pe descoperirile din perimetrul *castellum*-ului de la Bărboși – Galați. Analiza descoperirilor din acest punct oferă, credem, posibilitatea stabilirii unei cronologii relative a formelor vaselor.

By the researches elsewhere in the Black Sea we know that the southern Pontic littoral (i.e. Paphlagonia and its eastern neighbour Pontus) was the major production centre for Pontic sigillata in the Roman times (Knipowitsch 1929). The conventional name designates pottery from the Pontic Basin, dated in the first half of the 1st century – the 3rd century AD. Specialists find the influences of the ceramics type: Eastern sigillata (Pergame Sigillata and Eastern Sigillata B) and Italic Sigillata, in terms of pottery tectonics (plates, bowls, bowls, chalices, cups, skyphoi, etc.) . In this paper we intend to follow the production and circulation of this type of ceramics in the Western-Pontic and Lower Danube spaces with a case study on the discoveries in the perimeter of the castellum from Barboşi-Galati. The analysis of the findings from this point offers the possibility of establishing a relative timeline of vessel shapes.

Plata armatelor romane în provinciile dacice și moesice în epoca Antoninilor

Ionescu Adrian NICOLAE

Autorul s-a oprit asupra acestei perioade întrucât ea se află situată după majorarea soldelor realizată de Domitianus şi înainte de majorarea soldelor în timpul lui Severus când nivelul de plată existent ar fi fost relativ constant, fiind afectat doar de devalorizarea monetară. Acest subiect este mai întâi abordat prin prisma cuantumului necesar pentru plata unei unități de tip *ala*, *cohors* sau *legio*. În reliefarea plății unei unităţi este defalcată plata soldaților de cea a ofițerilor și sunt trecute în revistă și dezbaterile referitoare la nivelul de plată de care beneficiau *auxiliarii* faţă de *legionari*. Sunt luate în considerare şi posturile cu rangul de plată de *sesquiplicarius* şi *duplicarius* şi impactul asupra cuantumului de plată al unei unităţi.

Datorită diplomelor militare din provinciile dacice și moesice sunt cunoscute unităţile militare care au fost garnizonate la Dunărea de Jos şi se poate face o estimare a sumelor plătite de statul roman pentru întreţinerea soldaţilor din armata terestră. Prin calcularea sumelor înghițite de armatele din Moesia şi Dacia se poate contabiliza povara militară a cuceritilor nord-dunărene, făcând diferenţa cu cheltuielile necesare pentru apărarea liniei Dunării înaintea cuceririi Daciei.

Astfel, sunt prezentate cheltuielile pentru plata soldaţilor din Moesia Inferior şi Moesia Superior la finele secolului I p.Chr. Acestea pot fi comparate cu necesarul de plată în alte trei momente din cursul secolului al II-lea: după cucerirea Daciei de către Traian, sub Antoninus Pius, la mijlocul secolului, şi înspre anul 180 la finele domniei lui Marcus Aurelius şi epoca de final a războaielor marcomanice. În această manieră poate fi urmărită evoluția plăților înspre soldații armatelor de la Dunăre precum și creșterea ponderii sumelor plătite unităților auxiliare față de legiuni.

A *milliarium* of Emperor Traianus Decius (249 – 251 AD) from Durostorum

Svetlana GANCHEVA

In the courtyard of St. Apostles Peter and Paul church in Silistra (ancient Durostorum) there is a fragment of the limestone *milliarium* which was set up in honour of Emperor Traianus Decius, while bearing the epithets *pius, felix* and *invictus*.

Within Lower Moesia three other *milliaria* were found – at Iatrus, Rasova and Sinoe. The four columns associated with the personality and rule of Traianus Decius date back to the years 249–251 AD. It can be assumed that they were the result of strengthening the limes and maintaining works on the important strategic roads.

Populaţia (fostei) *provincii Dacia* imediat înainte şi după evacuarea aureliană

Dan MATEI

Pe baza surselor antice, altor informaţii disponibile de mai demult precum şi informaţiei proaspete, vom discuta în cadrul comunicării noastre aspecte precum: estimarea numerică a populaţiei provinciei *Dacia* imediat înaintea evacuării oficiale asumate de împăratul Aurelianus (evacuare derulată într-un interval – ce rămâne încă de precizat peremptoriu – din perioada anilor 271-275), estimarea numerică – desigur, foarte relativă – a populaţiei care s-a retras din provincie în procesul evacuării oficiale, atitudinea diferitelor

categorii sociale ale populaţiei faţă de actul evacuării, spectrul populaţional în teritoriul fostei provincii către finele secolului III, dispunerea populaţiei în teritoriu la acest fine de veac III etc. Aducând în discuţie şi analogii din alte părţi ale Imperiului, sperăm să putem discuta cu folos sporit problema vizată de către noi.

On the basis of ancient sources, other more long time ago available as well as fresh information, we will discuss within our paper aspects as: the numerical estimation of the population of Dacia province immediately prior to the official evacuation assumed by emperor Aurelianus (evacuation that took place in an interval - which still remains peremptorily to be specified – of the period of the years 271-275), the numerical estimation – of course, very relative – of the population who withdrew from the province in the process of official evacuation, the attitude of the various social categories of the population towards the act of evacuation, the population spectrum in the territory of the former province towards the end of the 3rd century, the disposal of the population in the territory at the end of this 3rd century etc. By bringing into discussion analogies from other parts of the Empire, we hope to discuss with more use the problem approached by us.

Contribuții dobrogene la Repertoriul Arheologic Național

Bogdan ȘANDRIC, Marius STREINU

Prin această prezentare ne propunem să aducem în discuție contribuția instituțiilor culturale dobrogene, dar și a cercetătorilor a căror arie de interes științific a fost și este spațiul dobrogean, la Repertoriul Arheologic Național, cunoscut sub acronimul RAN. În acest context vom aborda și chestiuni legate de importanța și rolul Repertoriului Arheologic Național în cercetarea arheologică în general, dar și pentru siturile arheologice, în particular. Cel mai important de reținut este faptul că RAN este o soluție administrativă și științifică de protejare și valorificare a patrimoniului arheologic imobil.

Un alt aspect important al acestei prelegeri va fi modalitatea prin care arheologii pot trimite informații pentru a putea fi introduse în RAN într-un timp cât mai scurt.

Through this presentation we intend to bring into discussion the contribution of the cultural institutions from Dobrouja, but also of researchers whose area of scientific interest was and is the Dobroujan space, to the National Archaeological Repertory, also known under the acronym RAN.

In this context, we will approach also matters of the importance and role of the National Archaeological Repertory in archaeological research, in general terms, but also in archaeological sites, in particular. The most important thing to remember is that RAN is an administrative and scientific solution for protecting and promoting immovable archaeological heritage.

Another important aspect of this lecture will be how archaeologists can send information to the RAN and uploaded as soon as possible.

Provocările arheologiei cutremurelor în România. Studiu de caz Tropaeum Traiani

Emil Sever GEORGESCU

Arheologia cutremurelor (arheoseismologie) este o ştiinţă interdisciplinară (bazată pe metode şi date arheologice) capabilă să dovedească şi să interpreteze avariile sau distrugerea creaţiilor omului (clădiri, lucrări publice, patrimoniu etc.), dezorganizarea vieţii publice de către cutremure din trecut. În România, deşi arheologia are tradiţii prestigioase, această ramură este încă incipientă, dar are potenţial de a avea valoare adăugată pe baza unor inputuri din ingineria seismică. Seismicitatea României este deosebită, fiind dominată de sursa de adâncime intermediară Vrancea care produce solicitări puternice în sud şi est pe 50% din teritoriu, cu impact transfrontalier la fiecare eveniment cu magnitudine peste 7. Cutremurele crustale au magnitudini mai mici şi pot afecta arii mai reduse, în principal în vest, nord-vest și sud-est, unde sunt posibile de asemenea tsunami. Informaţiile cele mai timpurii din catalogul român de cutremure datează din 984 d.Hr., pe baza cronicilor bizantine, astfel încât sunt necesare date suplimentare. În acest context, Dobrogea, o provincie între Dunăre şi Marea Neagră, este o zonă unică pentru găsirea urmelor unor cutremure din antichitate. Zona este predispusă la cutremure atât din sursa Vrancea, cât şi din surse crustale, iar în epoca Imperiului Roman a existat un mare număr de cetăţi şi aşezări.

Studiul actual priveşte situl Tropaeum Traiani de la Adamclisi, unde s-au descoperit ruinele din piatră ale unui monument triumfal, ale unui altar şi unui tumul (˝mausoleu˝), ca şi ruinele unei cetăţi - Civitas Tropaeensium - din timpul Împăratului Traian, 109 d.Hr.

Monumentul triumfal este cel mai bine documentat şi era cea mai înaltă construcţie (peste 37 m), având o bază cu trepte (40...43 m diametru), un tambur cilindric (cca. 30.50 m diametru) cu metope şi parapeţi ilustrând imagini din războaie, având suprapus un trunchi de con, un turn central cu inscripţii votive,

un trofeu militar și sub acesta, statui de prizonieri. Aproape toţi autorii sunt de acord că partea superioară a monumentului a fost distrusă de cutremur(e) şi se presupune că şi altarul a suferit similar. Însă până în prezent nu se cunosc data cutremurului sau sursa şi este necesară o evaluare inginerească a avariilor sitului. Provocările studiului privind situl Tropaeum Traiani sunt:

- reevaluarea datelor arheologice din stratele săpate la sit pentru a clarifica acţiunile umane sau seismice care pot fi puse în relaţie cu distrugerile sau avariile;
- definirea părţilor structurale şi îmbinărilor, evaluarea răspunsului dinamic al structurii monumentului triumfal și prăbușirii/avarierii sale, direcției de cădere și modului de degradare/demantelare;
- corelarea tuturor datelor cu caracteristicile mișcărilor seismice în zonă (mărime, conținut spectral și directivitate) pe baza datelor geologice și seismologice și înregistrărilor accelerografice INCERC la cutremurele de Vrancea din 1977, 1986 și 1990, precum și cu seismele istorice de suprafață de la Marea Neagră și din nordul Bulgariei;
- estimarea unor intervale de timp istoric pentru evenimentele capabile să distrugă monumentele memoriale și să avarieze Cetatea Civitas Tropaensium într-o asemenea măsură încât să devină un motiv pentru abandonarea sa în secolul VII d.Hr.;
- completarea lacunelor în cronologia cutremurelor și în istoria Imperiului Roman la limesul dunărean.

The earthquake archaeology (archaeoseismology) is an interdisciplinary science (based on archaeological tools and data) that is able to witness and interpret damage or destruction of artefacts (buildings, public works, heritage etc) and disruption of human life caused by earthquakes of the past. In Romania, although the archaeology has prestigious traditions, this branch is still emerging, but it has a potential of adding value from earthquake engineering inputs. The seismicity of Romania is peculiar, being dominated by Vrancea intermediate depth source that gives strong shaking in the South and East on 50% of the territory and has transboundary impact at each event having magnitude over 7. Crustal earthquakes have lower magnitudes and may affect quite reduced areas, mainly in West, North-West and South-East, where tsunami is also possible. The earliest information of the Romanian Catalogue of earthquakes dates only since 984 AD, based on Byzantine chronicles, thus additional data are necessary. In this context, Dobrudja, a province between Danube and Black Sea, is a unique area for finding ancient earthquakes traces. The area is prone both to Vrancea and crustal sources and a large number of fortresses and settlements existed during Roman Empire.

This study is about the site Tropaeum Traiani at Adamclisi, where stone remnants of a triumphal monument, of an altar, of a tumulus (˝mausoleum˝) and of a fortress - Civitas Tropaeensium date from the reign of Emperor Traianus, 109 AD. The stone triumphal monument is better documented and it was the tallest construction (over 37m), having a stepped base (40…43 m diameter), a cylindrical drum (ca. 30.50 m diameter) with metopes and parapets featuring war sequences, a truncated conical part over it, a tall central tower with dedication plates and a military trophy with statues of prisoners underneath. Almost all authors agreed that the upper part of the monument was destroyed by earthquake(s) and it is supposed that the altar suffered in the same way. To date, the earthquake time or source are not known and there is a need of an engineering assessment of damage to the site.

Thus, the challenges of Tropaeum Traiani site study are:

- To re-evaluate archaeological data on site layers to ascertain any human vs. earthquake action in relationship with destruction or damage;

- To define the structural parts and bearing joints and to assess the dynamic response of triumphal monument structure and its collapse/damage, direction of falling and degradation /dismantling pattern;

- To correlate all data with seismic motions patterns in the area (size, spectral content and directivity), based on geology, seismology and INCERC accelerographic records of 1977, 1986 and 1990 Vrancea earthquakes and with historical shallow earthquakes of Black Sea and Northern Bulgaria;

- To estimate a historical time interval for the event(s) able to destroy the memorial monuments and damage the Civitas Tropaensium to such extent as to become a reason for its abandonment in seventh century AD;

- To fill the gaps in earthquakes chronology and Roman Empire history at Danube limes.

Studii pe sticle romane și bizantine folosind metodele PIXE și XRF

Daniela CRISTEA-STAN, Bogdan CONSTANTINESCU,
Mihai STRATICIUC, Gabriel TALMAŢCHI

Scopul experimentului a fost de a vedea care metode analitice pot fi folosite pentru o bună caracterizare compozițională a tehnologiei de producere a sticlei Romane târzii și Bizantine din primul mileniu

A.D. – de la pasta de sticlă la coloranți și opacifianți. Sticla Romană antică este de tip calco-sodic, conținând oxizi de sodiu, calciu și siliciu, la care se adaugă oxizi de potasiu, magneziu și aluminiu. Culoarea verde deschis este dată de impuritățile de oxid de fier. Sticla incoloră a fost produsă prin adăugarea oxizilor de stibiu sau mangan.

La începutul primului mileniu A.D. economia romană era puternic structurată și centralizată. Atelierele mari de sticlă primară de pe coasta Siro-Palestiniană și din delta Nilului (Egipt) erau capabile să producă până la câteva tone de sticlă brută. Temperatura de topire a siliciului fiind dificil de atins cu tehnologia cuptoarelor antice se adăugau substanțe numite fondant pentru a reduce temperatura de topire necesară. Este cazul Natron-ului, un amestec de săruri de sodium care se găsea în unele lacuri din Egipt. Sticla brută produsă primar fie în Siria-Palestina, fie în Egipt era ulterior spartă în bucăți mari neregulate pentru a putea fi comercializată pe tot teritoriul Imperiului Roman și a furniza atelierelor secundare sticla brută pentru a fi retopită spre a putea fi produse obiectele existente pe piață. Compoziția de sticlă bogată în sodiu și săracă în calciu din Egipt era ideală pentru folosirea stibiului ca decolorant. În cazul sticlei Siro-Palestiniene care era bogată în calciu, decolorarea se făcea cu mangan.

Sticla analizată de noi este specifică lumii Romano-Bizantine din secolele IV-VII (în special fragmente simple de pahare de vin). Au fost descoperite în diferite așezări (și în împrejurimi) din Dobrogea: Tropaeum Traiani (Adamclisi), Ulmetum (Pantelimonu de Sus), situl Altinum? (Oltina) și Carsium (Hârşova). Deși aceste fragmente nu sunt spectaculoase sau rareori constituie rarități, ele aduc o contribuție istorică și arheologică valoroasă la cunoașterea realității meșteșugărești și a legăturilor comerciale din epoca Romană târzie - Bizantină timpurie.

Rezultate preliminare:

- toate probele de sticlă sunt de tipul sodiu-siliciu-calciu (prezența puternică a calciului și redusă a potasiului) cu o cantitate relevantă de stibiu sau mangan (folosiți pentru a obține transparența sticlei).
- după cum se știe există două rețete Romane pentru obținerea sticlei transparente: una bazată pe mangan și alta pe stibiu – cel mai probabil rețeta bazată pe mangan este locală.
- colorarea (nuanțele de verde) este dată de impuritățile de oxizi de fier sau cupru.
- doar 5 probe sunt din sticlă decolorată cu stibiu: 2 de la Tropaeum Traiani, 1 de la Altinum, 1 de la Ulmetum, 1 de la Carsium. Raportul stibiu/mangan este de la 3 la 15, ceea ce sugerează că manganul nu are rol în decolorare.
- 33 de probe sunt decolorate cu mangan: 24 de la Tropaeum Traiani, 5 de la Ulmetum, 2 de la Altinum, 2 de la Carsium.
- 10 probe au un aspect verde deschis datorită impurităților de fier: 5 de la Tropaeum Traiani, 3 de la Carsium, 1 de la Ulmetum, 1 de la Altinum.

Deoarece nu există date despre cuptoare de sticlă în Dobrogea, rezultatele obținute sugerează că elementele de sticlă analizate au fost importate din ateliere secundare care foloseau sticla Siro-Palestiniana (cel mai probabil în Balcani). Doar câteva articole au ateliere de proveniență care foloseau sticla din Egipt, cel mai probabil pentru obiecte de lux.

The goal of the experiments was to study which analytical methods can be used in the best way to compositionally characterize the Roman glass production technology – from paste (glass "clay") recipes to colorants and opacifiers – in the first Millennium A.D. Ancient Roman glass is a soda-lime glass. It was made from silicon, sodium and calcium oxides, with the addition of potassium, magnesium and aluminum oxides. Sometimes a characteristic pale blue-green color is caused by iron oxide, an impurity. Colorless glass was produced by adding antimony or manganese oxides. In the first millennium AD the Roman economy was highly structured and centralized. So, large primary glass workshops on the Syro-Palestinian coast and in the Egyptian Nile-delta were able to make up to several tons of raw glass. The melting temperature of sand was difficult to be reached with ancient furnace technologies, hence, other substances, called flux, were added to reduce the needed melting temperature. This capability was found in Natron, a mixture of sodium salts. The primary produced raw glass were subsequently crushed into large irregular chunks to ship it throughout the entire Roman empire to supply the secondary workshops where the raw glass got re-melted and shaped into market ready objects. The sodium-rich, calcium poor glass composition from Egypt was ideally suited for de-colorizing with antimony. The calcium-rich Syro-Palestinian glasses were de-colorized with manganese, not antimony.

The analyzed by us glass is specific for the Roman-Byzantine world from the 4th-7th Centuries AD (especially fragments of simple wine-glasses). These were discovered by archaeologists in various settlements fortifications (and their surroundings) in Dobruja: Tropaeum Traiani (Adamclisi), Ulmetum (Pantelimonul de Sus), Altinum site? (Oltina) and Carsium (Harşova). Although these fragments are not spectacular or rarely constitute rarities, they bring a valuable historical and archaeological contribution on the knowledge of realities of the crafts and commercial links from Late Roman and Early Byzantine era.

Preliminary results:

- all the samples are soda–lime-silica glass type (strong presence of calcium and reduced presence of potassium) with relevant quantities of antimony or manganese (to obtain glass transparency).

- as known, there are two Roman recipes for transparency: a manganese-based one and an antimony-based one – most probably the manganese-based recipe is local.

- as colorants (green nuances) impurities of iron or copper oxides are the reason.

- only five samples are from glass de-colorized with antimony: two Tropaeum Traiani, one Altinum, one Ulmetum, one Carsium. The radio antimony/manganese is from 3 to 15, suggesting no role for manganese in de-colorization.

- thirty-three samples are de-colorized with manganese: twenty four Tropaeum Traiani, five Ulmetum, two Altinum, two Carsium.

- ten samples have a green-pale aspect, due to iron impurities: five Tropaeum Traiani, three Carsium, one Ulmetum, one Altinum.

Because there is no data about glass furnaces in Dobruja, our results suggest the analyzed glass items were imported from secondary workshops dealing with Syro-Palestinian glass (most probably in the Balkans). Only few items have provenance workshops dealing with Egypt glass, most probably luxury objects.

Accesorii vestimentare reprezentate pe monumentele funerare din provincia Dacia

Christina ȘTIRBULESCU

Dintre numeroasele monumente de artă romană ale provinciei Dacia, cel mai des întâlnite sunt monumentele funerare. Ele reprezintă adevărate surse de documentare privind mai multe elemente ale vieții cotidiene romane. Printre acestea se numără vestimentația epocii, coafuri, accesorii vestimentare, alte elemente care evocă viața și meseriile personajelor reprezentate. Studiul de față se concentrează asupra accesoriilor vestimentare, respectiv podoabele.

Amongst manifold Roman art monuments of the province of Dacia, the most abundant are the funerary monuments. These monuments represent genuine sources of documentation regarding many elements of the Roman life. Through these aspects it includes the clothing fashion, headdresses, dress accessories, other elements recalling the life and crafts of the persons carved on stone. The present study focus on dress accessories, respectively the jewellery.

Câteva amfore rare descoperite la Noviodunum

Ștefan HONCU, Aurel-Daniel STĂNICĂ

Materialul amforic prezentat în rândurile de față a fost descoperit, o parte, în necropola tumulară cercetată de G. Simion, iar cealaltă parte a fost descoperită în așezarea romană, atât civilă cât și militară. Amforele sunt prezentate pe tipuri, cronologic contextele în care au fost descoperite, eventual cu materialele asociate care oferă o datare mai bună, după zona în care au fost confecționate, pentru ca mai apoi să fie prezentate în funcție de produsul transportat. Acestea provin atât din necropola așezării cât și din cetate. Amforele transportau ulei și vin din zona sud și nord pontică (tipul Šelov B și Zeest 72 – folosite pentru transportul vinului), zona egeeană (Dressel 24 similis – pentru ulei, iar tipurile Agora M 235, M 54 Peacock & Williams class 50 folosite pentru transportul vinului), zona nord pontică – amforă de masă pentru pește – și zona nord italică (tipul Forlimpopoli D1 – folosit pentru a transporta vin).

The supplying of Noviodunum (Moesia Inferior), the important headquarter of fleet Classis Flavia Moesica, received little attention so far. The important lot of some rare amphorae, from the older researches, currently studied by the authors brings, for the first time, new light on the trade network that provisioned Noviodunum with expensive wine and olive oil. These products arrived at this site due to a regional and long-distance trade, which united our site with the Black Sea, the Aegean, and the Levantine. The amphorae come from the settlement's, necropolis and from the city. The amphorae were transporting oil and wine: from the South and North Pontic area (type Šelov B and Zeest 72 - used for the transport of wine), the Aegean area (Dressel 24 similis - for oil and Agora M 235, M 54 Peacock & Williams class 50 used for transport wine), the northern Pontic area - fish table amphorae - and the italic north area (Forlimpopoli type D1 - used to carry wine).

Elemente iconografice și interpretarea lor pe altare ceramice de la Albești

Livia BUZOIANU, Maria BĂRBULESCU

Altarele ceramice cu decor în relief au atras în ultimul timp atenția specialiștilor în probleme ce vizează denumirea, destinația, distribuția și iconografia pieselor. Comunicarea reia problemele legate de interpretarea scenelor. Varianta de interpretare individuală recunoaște în iconografia altarelor reprezentarea unor divinități grecești în atitudini consacrate. Varianta interpretării lor în succesiune narativă le pune în legătură cu doctrina orfico-dionisiacă, scenele marcând gradual trecerea în moarte și salvarea din lumea morților.

Noi date arheologice despre așezarea romană de la Ostrov (Durostorum), punctul Ferma 4

Paul DAMIAN, Adela BÂLTÂC,
Eugen PARASCHIV-GRIGORE, Virgil APOSTOL

Cercetările arheologice de la Ostrov (Durostorum) punctul ferma 4 au debutat la începutul anilor '90 și continuă fără întrerupere de atunci. În cele 30 de campanii efectuate rezultatele investigaţiilor de teren sunt dintre cele mai interesante și vin să ofere o imagine concretă despre o așezare romană din epoca Principatului în Moesia Inferior, indiferent de statutul pe care-l va fi avut în Anticitate. Cele trei clădiri identificate și materialul arheologic foarte bogat și diversificat indică un grad ridicat de dezvoltare al așezării de aici, dezvoltare care este legată atât de prezența legiunii XI Claudia la Durostorum, cât și funcționării unor ateliere ceramice aici.

The archaeological research at Ostrov (Durostorum), Ferma 4, began in the early 90's and continued since then without any interruption. In those 30 campaigns, the results of the archaeological research are very interesting and come to give a concrete general view over a Roman settlement in the Principate in Moesia Inferior, regardless of the status it will have in Antiquity. The three buildings investigated, and the rich and diverse archaeological material indicate a high degree of development of the settlement, a development that is linked both to the presence of the XI Claudia legion at Durostorum, but also, due to the ceramic workshops existing here.

Cercetări arheologice în situl de la Argamum. Sectorul „Poarta Mică" – campania 2017

Ștefan HONCU

Reluarea cercetărilor în zona de sud, sector Poarta Mică, a cetății Argamum se datorează, în primul rând, colaborării pe care o avem, încă de când eram student, cu domnul Dorel Paraschiv (ICEM Tulcea), actualul responsabil științific al sitului, care ne-a propus să continuăm cercetarea arheologică în acest punct. Informațiile cu privire la acest sector, care deși a fost cercetat parțial înainte, sunt sumare. În campania din septembrie-octombrie 2017 am reluat săpăturile în acest punct având, pentru început, două obiective principale: 1) să recuperăm informații cu privire la stratigrafia acestui sector și 2) să realizăm un plan cât mai detaliat al săpăturilor.

Cel mai probabil, după cum se conturează urmele vechii secțiuni, aceasta nu depășea, în extra-muros, cu mai mult de 50 cm zidul de incintă. Până la reluarea săpăturilor, pe baza observațiilor făcute de către noi în teren în sectorul Poarta Mică, aveam următoarea situație arheologică:

1. cercetarea s-a concentrat pe dezvelirea intrării în cetate (dimensiunea acesteia este de 1,65 m), iar grosimea zidului de incintă este de 2,60 m, însă fără a putea oferi alte informații de natura stratigrafică. Forma ei este ușor trapezoidală, îngustă dinspre intrarea în cetate și puțin mai lată la interior.

2. a fost cercetat, parțial, interiorul unui edificiu, denumit convențional E1, care este orientat aproximativ pe direcția colțului de interior a zidului de incintă, la doar 40 cm de acesta. Zidul a fost construit din pietre sumar fasonate, legate cu pământ galben și face parte dintr-un edificiu care a avut, după toate probabilitățile, două nivele de utilizare, dar care le putem observa doar la nivel arhitectural. Din punct de vedere arheologic nu știm dacă acestea au fost documentate.

The resumption of research in the southern area of Argamum's „Poarta Mică" sector is primarily due to the collaboration I have had, since my student years, with Dr. Dorel Paraschiv (ICEM Tulcea), the current scientific coordinator of the archaeological excavations there, who authorized me to continue the research at the above mentioned point. Until now, the data on this partially researched sector is summary. In the September-October 2017 campaign, we re-opened this sector, taking into account two main objectives: 1. to obtain a stratigraphy of the sector and 2. to accomplish a detailed plan of the excavations.

Most likely, as we observed, the traces of the old section do not exceed more than 50 cm the

enclosure in extra muros. Until the resumption of excavations, we had the following archaeological situation on the „Poarta Mică" sector, based on our field observations:

1. The research focused to unveil the entrance of the fortress (its width is 1.65 m). The wall thickness of the enclosure is 2.60 m, but it cannot offer other stratigraphic information. The shape of the gate is slightly trapezoidal, narrowing from the entrance to the fortress interior.

2. Part of the interior of an edifice, conventionally called E1, which is oriented approximately in the direction of the inner corner of the enclosure, is located just 40 cm from it. The wall was built with small stones and belongs to an edifice that probably had two levels of usage, but unfortunately we can only notice the differences at architectural level. From an archaeological point of view, we do not know whether they have been confirmed.

Romula. Un cuptor de olar descoperit în Sectorul de Nord (2018)

Mircea NEGRU

Cercetările arheologice în centrul de producție ceramică din Sectorul de Nord de la Romula întreprinse în perioada 1968-1998 în Sectorul de Nord de la Romula sub conducerea dr. Gheorghe Popilian au dus la identificarea unui număr de 7 ateliere ceramice cu 20 de cuptoare de ars cărămizi, vase, opaițe, piese coroplastice. În anul 2013, a fost identificat atelierul ceramic nr. 8, cel mai nordic de până în acest moment. În cadrul lui, în anul 2018 a fost identificat și cercetat un cuptor de olar. Acesta este de tipul cu două camere. Peretele dintre cele două camere nu s-a păstrat, dar se observă urmele prinderii sale de pereții cuptorului. Camera superioară era susținută de un pilon central format din fragmente de cărămizi romane. Gura cuptorului era spre sud-vest, unde se afla și groapa de alimentare a acestuia. Materialul arheologic descoperit este deosebit de bogat, constând în ceramică pentru transport, pentru servitul mesei, de iluminat și pentru bucătărie. Descoperirile din cadrul acestui atelier ceramic contribuie la cunoașterea evoluției tipurilor de vase ceramice produse în acest centru ceramic și la Dunărea de Jos, între mijlocul secolului al II-lea și mijlocul secolului al III-lea p.Chr.

The archaeological excavations carried out since 1968 up to 1998 in the Northern Sector in Romula conducted by dr. Gheroghe Popilian had as results a number of seven pottery workshops with 20 pottery kilns for brocks, vessels, lamps, choroplastic pieces son ones. In the summer of 2013th, there was identified the workshop no. 8, the most in the north until this moment. Inside of it, in 2016, there was identified and researched a new pottery kiln. It has two rooms. The separation wall between these rooms was not preserved, but its ruins maybe observed on the kiln s walls. The upper room was sustained by a central pillar of brick fragments. The kiln mouth is South-West oriented, where was discovered the supply pit. The archaeological material is very reach and consists transport, table, light and cooking ware. The discovery of this pottery kiln it is a contribution to the knowledge of pottery typology from this ceramic centre and at Lower Danube since the middle of the 2nd century AD up to the middle of the 3rd century AD.

Cercetări arheologice la Poarta Mare a zidului de incintă al Tomisului din Antichitatea Târzie (2015 – 2016)

Octavian MITROI, Liviu LUNGU

În noiembrie 2015 – martie 2016, au fost desfăşurate lucrări de cercetare arheologică preventivă pe terenul de pe str. Mircea cel Bătrân, nr. 47 A, situat în dreptul turnului de NE al Porţii Mari a incintei târzii a Tomisului. Cu această ocazie, a fost dezvelit un segment cu lungimea de 16,50 m din pavajul din dale de calcar al căii de acces a Porţii Mari. Fossa, şanţul de apărare care dubla incinta cetăţii în extra muros, a fost evidenţiată parţial în punctul în care era traversată de un pod. Din structura acestui obiectiv, a putut fi evidenţiată culeea de pe malul de SSE al fossa-ei, care se prezintă sub forma unui zid din blocuri de calcar ecarisate. La un moment pe care, în lipsa unor elemente de datare, nu îl putem preciza, în acest punct, fossa a fost colmatată şi suprapusă de pavajul căii de acces.

In November 2015 – March 2016, a rescue archaeological excavation took place on no. 47 A, Mircea cel Bătrân Street in Constanza. This terrain lies in front of the NE tower of the Great Gate of the defensive wall of Tomis from the Late Antiquity. On this occasion, a 16.50-meter long stretch of the limestone slabs pavement of the gate's accessway was uncovered. The fossa (moat) of the city was also partially highlighted at the point where it was crossed by a bridge. Out of the bridge's structure, the sloping abutment on the SSE shore of the moat, made of large rectangular limestone blocks was also uncovered. At a moment that we cannot point out, for the time-being, given the absence of any datable material, at this crossing point, the fossa was filled up and overlapped by the pavement of the accessway.

SECŢIA MEDIEVALĂ

Obiecte mărunte descoperite în așezarea de la Oltina (jud. Constanța)

Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI, Constantin ȘOVA, Gabriel CUSTUREA

Vor fi prezentate obiecte din metal folosite în secolele IX-XI, în cadrul așezării fortificate de la Oltina, la împodobitul hainelor sau a accesoriilor vestimentare (curele, genți etc.). Alături de aplice și capete de curea, au fost descoperite și câteva obiecte de podoabă (inele, cercei etc.). Noile descoperiri sunt importante în conturarea imaginii zonei. În ansamblu, ele completează informațiile despre accesoriile de îmbrăcăminte, moda medieval-timpurie, producția de bijuterii, precum și despre zona de răspândire a obiectelor, cum ar fi cele descrise mai sus.

We will present metal objects used in 9th - 10th centuries, in the fortified settlement from Oltina, to embroidering clothes or clothing accessories (belts, bags etc.). Besides appliques and end belts, were discovered also a few ornamental objects (rings, earrings etc.). The new discoveries are important in shaping the area's image. Overall, they supplement the information on clothing accessories, early medieval fashion, jewellery production as well as on the spreading area of items such as the ones described above.

Early Medieval Bulgarian Belt Set – Composition and Function

Stella DONCHEVA, Ivajlo BUNZELOV

Belt sets refer to the group of objects with consistently high status. A basic indicator of the prestige of the belt is the material from which its components are made and their number. An additional sign is ornamentation.

In the time before the conversion in Bulgaria, the belt carries its sacred functions and has a decisive importance in the hierarchy of the society at that time. The belt set is a sign of military affiliation and investment in the military structure. It is mainly used by representatives of the aristocracy and the military caste.

After the adoption of the Christian faith, the belt began to lose much of its sacral character. From a military and class sign, the belt gradually began to propagate and spread among the population, which is confirmed by the mass production of details of belt sets.

But when does the final desalination and profanation of the belt in the Bulgarian society take place? It was at the time when the mass production of belt amounts began in medieval Bulgaria - at the end of the king Simeon epoch and the time of king Peter, when the period of peace in Bulgarian history began to create suitable conditions for the development of arts and crafts.

The growing popularity of the decorated belt is an expression of fashion trends in society and the purely pragmatic role of the belt. Since 10th century, the belt has been desacralized and largely lost its fundamental importance in the earlier era as a sign of origin, position, or military rank. Belt sets become uniform and simple. The role of a social marker has the predominantly the material from which it is made, and the main condition, the financial capabilities of his guarantor.

Necropola medievală de la Capidava – cercetarea sistematică din anii 2016 – 2018

Claudia URDUZIA, Zeno Karl PINTER, Cătălin DOBRINESCU

Necropola medievală de la Capidava (jud. Constanța) a fost descoperită și cercetată, începând cu anul 2010, la est de cetate, în sectorul X, pe terasa notată convențional B. O parte apreciabilă a necropolei a fost scoasă la lumină în timpul cercetărilor preventive din anul 2015, iar pentru partea ei sud-estică este continuată cercetarea sistematică.

Prezentarea propusă are în vedere mormintele descoperite și cercetate în partea sud-estică a necropolei în ultimii trei ani (în număr de 16), printre care se află mai multe morminte de adulți cu inventar. Toate scheletele erau așezate în decubit dorsal, cu antebrațele pe bazin, abdomen, piept sau humerus (cu falangele duse spre umăr) și orientate V-E. Deși multe morminte au fost afectate de intervenții antropice ulterioare sau de acțiunea rozătoarelor, o situație insolită a fost observată în cazul unui mormânt de adult, la care toate oasele de la genunchi în jos, în poziție anatomică, s-au găsit cu 15-20 cm mai jos decât restul scheletului. Din inventarul mormintelor menționăm butoni din sticlă și verigi, inele, cercei (semilună, cu pandantiv tip strugure și cu buton) și monede din bronz. Cerceii au fost găsiți, în general, pereche, exceptând un singur caz, când șase astfel de podoabe au fost găsite împreună. Acestea confirmă atribuirea cronologică inițială a necropolei în secolul al X-lea - începutul secolului al XI-lea.

The medieval necropolis from Capidava (Constanța county) was discovered and researched starting with the year 2010, east from the citadel in sector X, on a terrace conventionally noted B. A considerable part of the necropolis was revealed during a preventive research in 2015, while its south-eastern part continues to be researched in a systematic research.

The proposed presentation is focused on the graves found and researched on the south-eastern part of the necropolis in the last three years (16 features), among which there are several adult graves with inventory. All skeletons were found lying on their back, with forearms on pelvis, abdomen, chest or humerus (with phalanges on the shoulder); they had a west-east orientation. Although many graves were affected by previous anthropic interventions or rodent work, a special situation was observed in an adult grave where all the bones knees down were discovered in anatomic position 15-20 centimetres lower than the rest of the skeleton. From the inventory of the graves one must mention glass buttons and bronze shackles, rings, earrings (crescent moon shaped, with grape typed pendant or with button) and coins. Earrings were generally found in pairs, with one exception when six such items were found together. The inventory confirms the initial chronological attribution of the necropolis to the 10th and the beginning of the 11th centuries.

Nufăru 40. O cetate bizantinã de la gurile Dunării

Oana DAMIAN, Mihai VASILE, Andra SAMSON, Aurel STĂNICĂ

Revenirea dominației bizantine la Dunărea de Jos în ultimul sfert al secolului al X-lea, în vremea domniei împăratului Ioan I Tzimiskes, a condus la crearea provinciei (*thema*) cunoscute din izvoarele scrise sub numele de *Paristrion* sau *Paradunavon* și la fortificarea zonei, prin refacerea cetăților datând din epoca romano-bizantinã și edificarea altora *a fundamentis*.

În aceastã ultimã categorie se înscrie și fortificația descoperitã în intravilanul localității Nufăru (jud. Tulcea), situatã pe un promontoriu stâncos pe cel mai sudic braț al Dunării, Sf. Gheorghe, în dreptul unui vad permițând accesul în Deltã.

Cercetările arheologice programate și preventive, începute în anul 1978 și desfășurate până în prezent, au făcut posibile, în pofida caracterului restrâns al investigației, determinat de suprapunerea în totalitate a sitului arheologic de localitatea modernã, reconstituirea traseului zidului de incintã, descoperirea unor elemente de fortificație (trei turnuri de curtinã, un turn de colț și douã de tip poartã, o instalație portuarã și un zid-baraj), identificarea elementelor unei vieți, cu douã niveluri, constând în complexe de locuire, meșteșugărești, menajere, de cult și funerare și a unor materiale arheologice diverse (ceramicã, unelte, arme, obiecte de uz casnic, de podoabã și de port, monede, sigilii).

Cercetările au conturat imaginea unui centru de tip urban, care a funcționat de la sfârșitul secolului al X-lea până la mijlocul secolului al XIII-lea, momentul marii invazii tãtare, precum și relațiile acestuia cu Imperiul Bizantin și zonele învecinate. Unele indicii ceramice şi monetare din secolele XIII–XIV par sã sugereze o continuitate de ocupare a zonei în forme foarte restrânse, sub controlul și influența Hoardei de Aur. Așezarea suprapusã de localitatea Nufăru, numitã în vechime Prislava, a fost identificatã cu orașul medieval *Bruscavița–Proslavița*, cunoscut din portulanele și actele notariale ale vremii.

Following the successful campaign of the Byzantine emperor John I Tzimiskes against the armies of the Russian knyaz Sviatoslav, from 971, the Constantinople military and administrative structure was restored on the Lower Danube. The region was turned into a thema – known by literary sources as Paristrion or Paradounavon, with the capital at Dorostolon (nowadays Silistra) – and the Byzantine border of the Danube was strengthened by rebuilding the ancient fortresses dating from the Late Roman Age, as well as by erecting new ones (as that discovered in the Nufăru village, Tulcea County).

The Nufăru village, placed on the northern part of a rockyhill, is situated on the right shore of the most southern branch of the Danube River, Saint George, and shelters an archaeological site, a Middle Byzantine fortress, settlement and necropolis, overlapped by the present-day locality.

The scheduled and rescue excavations began in 1978 and have continued every year since then, letting us conclude that a Middle Byzantine fortification was built in the last quarter of the 10th century. Despite the contemporary village was developed over the archaeological site, through the archaeological excavations there were outlined the inner fortification wall and so far six towers, a wharf, two habitation layers, with dwellings, complexes for storage or home-based manufacture, refuse pits, a small church, several necropolises (with all burials made according to the Christian burial rites), numerous artefacts (ceramics, tools, weapons, small finds, articles of adornment and cloth accessories, coins, lead seals).

As a result, it was outlined the image of an urban type centre and the life of its inhabitants, from the 10th to the middle of the 13th century, but also the trade contacts with the Byzantine Empire and other related regions. Probably destroyed during the Tatars invasion, the settlement was rebuilt later, as suggested by the ceramic and numismatic materials from 13th–14th centuries. The Middle Age settlement overlapped by the Nufăru village was identified with the medieval town named Bruscavitza–Proslavitza, known from the navigation maps and notarial documents.

Necropolele de perioadă medie bizantină de la Noviodunum

Aurel-Daniel STĂNICĂ, Gabriel VASILE

Complexul arheologic Noviodunum se află pe malul drept al Dunării pe un promontoriu (*Eski - kale*) din apropierea celui mai important vad al fluviului din nordul Dobrogei, în dreptul milei maritime 65 şi la circa 3 km est de centrul oraşului Isaccea (jud. Tulcea). Oraşul antic Noviodunum era identificat încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea, dar primele cercetări arheologice încep după jumătatea secolului al XX-lea, când se fac sondaje pe laturile de est, sud şi vest. Prin poziţia sa geografică, Noviodunum a avut un important rol strategic şi economic în perioada romană, romano-bizantină şi medio-bizantină, aici locuirea încetând la sfârşitul secolului al XIV-lea pentru a continua pe teritoriul actualului oraş Isaccea.

Cercetările arheologice au documentat prezența mai multor nuclee cimiteriale aparținând locuitorilor din cetate, fie unor comunități din vecinătatea acesteia. Au fost localizate opt zone funerare, fiind dezvelite peste 650 de morminte de inhumație, ce acoperă intervalul cuprins între secolele XI şi XIV.

Dintre acestea, au fost analizate antropologic resturile scheletice a 120 de indivizi ce provin din 78 de complexe funerare, identificate în cadrul cercetărilor arheologice preventive efectuate în anii 2014 și 2017 în punctul *Pontonul Vechi*, sectorul *Teren Poliţia de Frontieră*. Studiul antropologic a relevat un număr de 15 subadulţi şi 105 adulţi (53 de bărbaţi şi 51 de femei). Determinării acestor parametri clasici, prin care se stabileşte profilul demografic al populaţiei, i se adaugă prelevarea unor măsurători şi înregistrarea unor caractere non-metrice, cranian şi postcranian, cu ajutorul cărora au fost interpretate o serie de aspecte în legătură cu variabilitatea şi adaptabilitatea, precum şi cu moştenirea şi biodistanţele genetice.

De asemenea, au fost redate şi condiţiile de viaţă ale locuitorilor aşezării medio-bizantine, reflectate prin prezenţa unor markeri musculo-scheletici sau pe baza patologiilor dentare şi osoase. Toţi aceşti markeri biologici oferă informaţii cu privire la practicile funerare, modul de viaţă al indivizilor şi fenomenul morții în Evul Mediu bizantin din Dobrogea.

Vama de pește de la Blagodești din sec. XIV-XV (jud. Ialomiţa)

Emilia CORBU

Scopul prezentării este de a defini şi de a identifica în teren o vamă de peşte. Demersul se concretizează prin două obiective. Primul ridică întrebarea: ce era şi cum arăta o vamă de peşte medievală? Răspunsul este dat de menţiuni documentare şi de cercetări etnografice. Al doilea conturează ipoteza identificării vămii de

peşte printr-o serie de vestigii descoperite în ultimii ani pe Popina Blagodeasca, şi anume:

- depuneri arheologice consistente, dar care nu constituie un nivel arheologic propriu-zis;
- gropi cu funcţionalitate neprecizată;
- câteva materiale arheologice din ceramică şi metal specifice secolelor XIV-XV. Se adaugă o serie de piese din os, fără analogie, din care unele sunt răzuitoare din os pentru curăţat peşte.

În material prezentăm discuţii referitoare la definiţia nivelului arheologic medieval, la diferenţa dintre vamă şi sat, precum şi la sărăcia inventarului, compensată de câteva piese fără analogii.

The purpose of this paper is defining and recognizing in the site a fisher's customs house. The scientific approach follows two targets. The first is answering the question: what was a fisher`s customs house and how did it look like? The answer is provided by medieval documents and ethnographical research. The second describes a hypothesis on how to identify a customs house through some archaeological discoveries from Vlădeni-Popina Blagodeasca. The arguments are:

- *substantial and isolated archaeological deposits which cannot be considered to constitute a proper archaeological layer;*
- *pits with unspecified function;*
- *various archaeological medieval artifacts of pottery, metal and bones dated 14th –15thc. The few scrapers bones, with no analogy, used for cleaning the fish are very interesting.*

The paper contains some details about the differences between a custom house and the village, the poor inventory and the artifacts without analogies.

Cronologia ceramicii otomane timpurii

Niculina DINU

Ceramica timpurie otomană este datată pentru Anatolia în general de la sfârșitul secolului al XIV-lea și în secolul al XV-lea, cu toate că nu i s-a atribuit un centru de producție și nici nu a fost stabilită o

cronologie a produselor. Ceea ce s-a putut observa în spațiul pontic a fost concentrarea ei în Peninsula Crimeea, în regiunea Dunării și în capitalele statelor românești extracarpatice. Pentru capitala Moldovei, Suceava, această ceramică a putut fi observată din a doua jumătate a secolului al XV-lea, ca urmare a comerțului pe importanta rută comercială moldovenească. Cum cantitatea și calitatea produselor timpurii diferă în zona Dunării comparativ cu Suceava, dar toate având analogii atât printre descoperirile din Anatolia, dar mai ales printre cele din Crimeea, se pune întrebarea când pot fi datate cele mai multe dintre descoperiri, înainte ca Imperiul Otoman să ajungă la Dunăre sau după și care este data la care acestea dispar din uz, începutul secolului al XVI-lea sau jumătatea lui.

In Anatolia Early Ottoman ceramics are dated in general at the end of the 14th century and the 15th century, although no production centre was attributed for it and a products timeline was not established. What can be seen in the Pontic space was its concentration in the Crimean Peninsula, the Danube region and the capitals of the Romanian extra-Carpathian state. For the capital of Moldavia, Suceava, this ceramic was observed from the second half of the 15th century as a result of the trade on the important Moldavian trade route. Since the quantity and quality of early products differ in the Danube area compared to Suceava, all having analogies both among the discoveries in Anatolia, and especially those in Crimea, the question that raises is related to when most of the discoveries can be dated - before the Ottoman Empire reaches on the Danube or after -, and which is the date when they disappear from use - the early or mid 16th century.

Necropola de epocă otomană de la Cheia - Pazvant I. Date arheologice şi antropologice

Gabriel VASILE, Valentina VOINEA, Bartłomiej SZMONIEWSKI

Subiectul studiului de față îl constituie necropola de epocă otomană de la Cheia, situată pe malul stâng, cu aspect colinar, al Casimcei, zonă de pășunat cunoscută de localnici sub numele de Dealul Pazvant. Până în prezent, în cele patru secțiuni deschise în zona necropolei au fost identificate nouă morminte: șase având schelete relativ bine conservate, două în mare parte distruse de alunecări de teren și un mormânt cu depunere secundară.

Din punct de vedere antropologic, au fost identificaţi trei copii (3-12 ani), doi adolescenţi (12-20 ani) şi câte un adult tânăr (20-25 ani) şi unul bătrân (35-49 ani). Determinarea sexului a relevat prezenţa a doi indivizi de sex feminin şi unul de sex masculin. Studiul antropologic cuprinde aprecieri asupra stării de conservare şi gradului de reprezentare a resturilor osoase. Totodată, a fost estimată statura scheletică şi greutatea indivizilor. Înregistrarea unui set de caractere epigenetice dentare, craniene şi postcraniene se constituie în indicatori importanţi cu privire la înrudirea genetică şi distanţele biologice. Condiţiile de viaţă ale indivizilor au fost evidenţiate atât prin observarea unor markeri musculo-scheletici, precum şi prin consemnarea unor patologii dentare şi osoase.

Analiza antropologică s-a desfășurat în cadrul proiectului Platformă pluridisciplinară complexă de cercetare integrativă şi sistematică a identităţilor şi patrimoniului cultural tangibil şi non-tangibil din România (PATCULT#RO) – cod PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0686.

Traders on the Lower Danube – Socio-Economic Characteristics of the Commercial Class in Tulcea according to Data of Temettuat Defters

Nikolay TODOROV

The beginning of the commercial shipping on the Danube in the 1850s led to the economic rise of a number of settlements along the right bank of the river, which naturally formed in their professional structure a serious commercial class. Formally regulated by the Ottoman authorities, the rights and the obligations of merchants are subject of special interest by the historiography. However, the specific source material adds some elements to their status, which sometimes remain unnoticed by the imperative legal norms of the Ottoman law.

The present study aims to clarify the socio-economic status of the class of traders in Tulcea in the 1840s. Except the long-distance traders (*tüccar, bazargân*), it refers also to those who carried out commercial operations on the local market – *bakkal, dükkânci, meykedeci*. The analysis is based mainly on the kept in Baþbakanlýk Osmanlý Arþivi *temettuat defter* of Tulcea, a number of published and unpublished diplomatic documents, especially those stored at the Bulgarian Historical Archive of the St. Cyril and St. Methodius National Library.

The information from the *temettuat defter* allows to form a detailed picture of the business activity of each individual merchant, which is of particular importance for the study of the trade in the Ottoman era.

In the period under review the trade was the activity that shaped the economic profile of the urban economy of Tulcea. The traders were not the most numerous social group, but definitely they received the

highest income in the town. This naturally allowed them to invest in a variety of business initiatives, to build personal wealth and property.

Their economic situation led also to the acquisition of a higher social status, including in the local government, which guaranteed them not only greater security but also allowed them to increase their personal wealth.

All this allows to outline a local variant of the development of the urban economy, which in turn details the overall picture of the urban economy in the examined period.

SECŢIA NUMISMATICĂ

Vârfuri de sãgeatã - semne premonetare și monede histriene de bronz din tipul „cu roata" provenind din zona Dobrogei

Delia MOISIL

Prezenta comunicare își propune să prezinte o serie de piese ce au ieșit la ivealã în ultimii zece ani, al cãror loc de descoperire nu este precizat cu o exactitate prea mare - zona de sud a litoralului românesc, județul Constanța, sau, și mai general, zona Dobrogei. Piesele la care ne vom referi sunt unele dintre primele emisiuni monetare grecești din bronz, turnate, utilizate în zona noastrã: vârfuri de sãgeatã - semne premonetare, respectiv monede histriene din tipul „cu roata". Aceste grupuri de piese provin din tezaure, reprezentând, cel mai probabil, doar o micã parte a lor.

Un tezaur de stateri macedoneni aflat în colecțiile Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan"

Aurel VÎLCU

Autorul prezintã un tezaur alcãtuit din 14 stateri de aur macedoneni de tip Alexandru cel Mare păstrat în prezent în colecțiile Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan". Cele mai multe piese sunt stateri postumi puși în circulație în contextul rãzboaielor diadohilor. Tezaurul se încheie cãtre sfârșitul secolului IV a.Chr. și este contemporan cu alte descoperiri de stateri precum cele de la Lãrguța, Rep. Moldova, și Gâldãu, jud. Cãlărași.

Tezaurul de monede histriene de argint descoperit la Razdel (reg. Silistra, Bulgaria)

Zhenya ZHEKOVA, Mihai DIMA

Tezaurul de la Razdel (reg. Silistra, Bulgaria), cunoscut și sub denumirea de Razdial sau Razdjal, a fost menționat pentru prima dată în literatura de specialitate în 1962, de către T. Gerasimov. Ulterior, același autor va dedica acestei descoperiri un scurt articol, dar fără a include un catalog al monedelor și nici ilustrație, ceea ce a lăsat impresia că piesele s-au pierdut sau, cel puțin, că nu i-au mai fost accesibile.

În realitate, cea mai mare parte a monedelor din tezaurul de la Razdel au fost achiziționate, la scurt timp după descoperire, de către dr. V. Haralanov, care i le-a pus la dispoziție spre studiu lui T. Gerasimov, donându-le ulterior, împreună cu restul colecției sale, Muzeului Regional de Istorie din Shumen (1971).

Având la dispoziție atât monedele păstrate la Muzeul din Șumen, cât și corespondența dintre V. Haralanov și T. Gerasimov, autorii prezintă detaliat tezaurul de la Razdel, clarificând totodată mai multe aspecte legate de această importantă descoperire.

The hoard from Razdel (Silistra Region, Bulgaria), also known under the name of Razdial and Razdjal, was first mentioned in academic literature in 1962 by T. Gerasimov. The same author would later dedicate a short article to this discovery, albeit he failed to include a coin catalogue or illustrations, giving the impression that the pieces in question had been lost or at least that he no longer had access to them.

In fact, shortly after the discovery was made, Dr Vasil Haralanov purchased a majority of the coins, making them available to T. Gerasimov for study before donating them, together with the rest of his collection, to the Regional Museum of History in Shumen (1971).

Since the authors had at their disposal both the coins kept at the Museum in Shumen and the correspondence between V. Haralanov and T. Gerasimov, they present the Razdel hoard in detail, clarifying several matters related to this important discovery.

Despre unele restituiri numismatice probabil dobrogene

Gabriel M. TALMAȚCHI, Claudiu MUNTEANU

Consultând o lucrare relativ nouã publicatã de cãtre *The British Museum* în anul 1987, am remarcat în colecția acestuia, cu surprindere (având în vedere faptul cã până în prezent s-a păstrat ineditul informației în bibliografia din România), corelarea a 10 piese de argint de tip macedonean și geto-dacice cu localitatea Kustendje (Constanța), respectiv piesele ar putea proveni de aici. Aceleași piese pot fi gãsite și pe site-ul oficial al muzeului britanic. Respectivele monede au fost donate în anul 1903 de Horace William Sandars (1852-1922), un important colecționar britanic din epocă.

Considering a relatively new work published by The British Museum in 1987, we remarked in his collection, with surprise (considering the fact that so far the novelty of the information in the bibliography in

Romania has been preserved), the correlation of 10 silver pieces of Macedonian and Geto-Dacian type with Kustendje (Constanța) - respectively the pieces could come from here. The same pieces can also be found on the official website of the British Museum. These coins were donated in 1903 by Horace William Sandars (1852-1922), an important British collector of this time.

Noi considerații asupra matriței monetare de tip Adâncata-Mânăstirea descoperitã la Târgu Cărbunești, jud. Gorj. Analiza de ștanțe și investigații XRF

Emanuel PETAC, Bogdan CONSTANTINESCU,
Daniela CRISTEA-STAN, Aurel VÎLCU, Valentin CÂRSTEA

Autorii oferã o reconstituire virtualã a monedelor de tip Adâncata-Mânăstirea bãtute cu perechea de ștanțe monetare descoperite lângã Târgu Cărbunești, jud. Gorj. Ei constatã cã existã un număr restrâns de piese din colecția Muzeului G. Severeanu, ca și din colecția Institutului de Arheologie "Vasile Pârvan" din București, care corespund stilistic ștanței recent descoperite. Nu existã o identitate de ștanțe, dar gradul de apropiere este maxim, apartenența la aceeași grupã fiind evidentã, ca și executarea de cãtre același meșter a perechii de ștanțe de la Târgu Cărbunești respectiv a ștanței / ștanțelor cu care au fost bãtute monedele din cele douã colecții amintite. Trebuie spus cã piesele din col. dr. Severeanu provin dintr-un tezaur descoperit în jud. Ilfov. Analizele XRF pun în evidențã un conținut foarte ridicat, chiar majoritar, de staniu a pastilei active a ștanței, care conferea acesteia o mare duritate.

The authors offer a virtual reconstitution of the coins struck with the Adâncata-Mânăstirea monetary dies type discovered in 2017 near Târgu Cărbunești, Gorj county. They notice that there are very few coins from Severeanu Museum collection and also from the collection of the Archaeological Institute "Vasile Pârvan" from Bucharest, having a high level of stylistic similarity with the recently found dies. It was not found a coin struck using exactly these dies, but the very high level of similarity suggests the same engraver making several very close dies. The coins from Dr Severeanu collection came from an old hoard discovered somewhere in the Ilfov county. The XRF analysis reflects a very high level of tin (the most part) and also copper, these metals giving a high resistance to this pair of dies.

Un nou depozit monetar provincial descoperit în Dobrogea la Ulmetum-Pantelimonu de Sus (jud. Constanța)

Gabriel M. TALMAȚCHI

Cu prilejul cercetărilor arheologice din primul deceniu al secolului XXI a fost descoperit la Ulmetum, în sectorul de sud-vest, în zona Turnului nr. 8, un mic depozit monetar compus din exemplare de bronz provinciale bãtute în totalitate la Markianopolis. La momentul descoperirii trei dintre monede erau ușor lipite între ele. Cele 4 monede sunt emise pentru Septimius Severus (și Julia Domna) – 1 ex., Macrinus (și Diadumenianus) - 1 ex. și Elagabalus (și Julia Maesa) – 2 ex. Depozitul are o valoare micã de piațã și îl consider ca fiind „de buzunar", fiind ajuns aici probabil prin cãlãtoria factorului uman pe drumul central imperial provincial.

On the occasion of the archaeological researches of the first decade of the 21st century, it was discovered at Ulmetum, in the southwest sector, in the area of Tower no. 8, a small money deposit made up of provincial bronze coins wholly beaten at Markianopolis. At the time of discovery, three of the coins were slightly "glued" together. The 4 coins are issued for Septimius Severus (and Julia Domna) - 1 ex., Macrinus (and Diadumenianus) - 1 ex. and Elagabalus (and Julia Maesa) - 2 ex. The deposit has a small market value and I can consider it "pocket-sized", being arrived here probably by traveling the human factor on the imperial central road to the province.

O monedã tomitanã pentru Severus Alexander și câteva observații privind datarea emisiunilor monetare bãtute la Tomis pentru acest împărat

Bogdan BELDIANU

Pornind de la o foarte interesantă monedă – o emisiune tomitană de tipul „împărat cu trofeu" pentru Severus Alexander (AMNG, nr. 3254) - cu revers surfrapat (o zeitate ce ține o patera în mâna dreaptă poate fi văzută în câmpul monedei), această comunicare își dorește să discute cronologia emisiunilor monetare cu revers dedicat împăratului, bătute de monetăria orașului. Astfel, prin analiza comparativă cu emisiunile oficiale romane, dar și cu cele provinciale ce au anul emiterii specificat, s-a putut stabili o perioadă delimitată de timp pentru baterea acestor emisiuni, perioadă cuprinsă între începutul campaniei persane și sfârșitul

domniei (și al vieții) împăratului Severus Alexander. De ce au fost emise? Este o altă întrebare căreia i se caută răspuns pe baza scrierilor antice, dar și a studiilor moderne. În același timp, analiza emisiunilor monetare bătute la Tomis cu revers dedicat împăratului Severus Alexander ridică serioase întrebări asupra modului de difuzare a propagandei romane în provincii și asupra modalității de alegere a tipurilor monetare folosite de către atelierele provinciale. Tipurile monetare de la Tomis, dedicate lui Severus Alexander, găsindu-și analogii atât printre cele oficiale de la Roma sau Antiohia, dar (surprinzător sau poate nu) și printre cele de la Alexandria (Egipt).

Starting from a very interesting coin, a Tomis issue – type" emperor with trophy" - for Severus Alexander (AMNG no. 3254) with an overstruck reverse (a deity with a patera in right hand can be see in field of the coin), this study wishes to discuss the time when the monetary issues dedicated to this emperor was strucks by mint of this city. Thus, a comparative analysis of the official roman and provincial monetary issues, with the specified issuance year, has made it possible to establish a limited period of time for strucking of these issues, between the beginning of the Persian campaign and the end of the reign of emperor Severus Alexander. Why were they issued? It is another question to which an answer is sought on the basis of ancient writings, but also of modern studies. At the same time, the analysis of the monetary issues, strucks by mint of Tomis, with an reverse dedicated to Emperor Severus Alexander raises serious questions about how was propagate roman propaganda in the provinces and about how was choose the types of monetary issues by provincial mints. This Tomis' monetary types find analogies between roman official types, issued by Rome or Antioch, but (surprisingly or perhaps not) and among those issued by mint of Alexandria (Egypt).

Monede turnate din Dobrogea

Steluța MARIN, Raul ȘEPTILICI

Autorii prezintă un lot de monede turnate descoperite în Dobrogea. Ele sunt imitații ale monedelor aflate în circulație la mijlocul secolului III p.Chr.

The authors present a lot of cast coins discovered in Dobrudja They are imitations of coins in circulation in the middle of the III century AD.

Un grup monetar din vremea lui Constantius II descoperit în apropierea orașului antic Tomis

Dan VASILESCU

Descoperirea a fost prilejuită de construirea unui imobil într-o zonă cu potențial arheologic reperat, în cartierul Km 5 al municipiului Constanța. Cercetarea arheologică, desfășurată în prima parte a anului 2018, a relevat existența unor vestigii din epocile elenistică (sec. IV-III a.Chr.) și romană timpurie (sec. II-III p.Chr.). Locuirea în zonă pare să fi fost mai intensă doar în prima jumătate a sec. III p.Chr., până la domnia lui Gordian III (238-244 p.Chr.). A urmat apoi un *hiatus* de peste 50 de ani, timp în care complexele identificate (construcții cu fundație de piatră, șanțuri, gropi etc.) au fost astupate total sau parțial. Perioada romană târzie (sec. IV p.Chr.) este slab reprezentată și doar prin obiecte de metal.

Grupul monetar este alcătuit din 22 de piese realizate din metal comun, încadrate în intervalul scurt 351-361 p.Chr. Acesta provine din umplutura superioară a unui șanț funcțional în sec. II-III p.Chr. și constituie un *terminus ante quem* pentru dezafectarea lui. Monedele nu se aflau grupat, ci împrăștiate pe o suprafață de cca. 2,50 m^2, fiind extrase de la adâncimi cuprinse între -0,45 și -1,05 m. Având în vedere faptul că majoritatea au fost găsite căzute la orizontală și adâncimile sunt în ordine descrescătoare, acestea ar fi putut fi pierdute într-o adâncitură a șanțului, la acea vreme deja dezafectat și umplut cu pământ și resturi menajere.

Grupul prezintă o structură interesantă, fiind asociate trei valori nominale: AE2 (3 ex.), AE3 (14 ex.) – tip FEL TEMP REPARATIO (FH) și AE3 redus/AE4 (5 ex.) – tip SPES REIPVBLICE. Monedele au fost bătute în atelierele de la Aquileia, Siscia (cu 1 ex. fiecare), Sirmium, Heraclea, Nicomedia, Cyzicus (cu 2 ex. fiecare) și Constantinopolis (8 ex.). Descoperirea constituie cel mai probabil un depozit de circulație și oferă o imagine relevantă asupra numerarului mărunt care circula în provincia Scythia la sfârșitul domniei lui Constantius II.

The discovery was occasioned by the construction of a building in Km 5 area of Constanța, an urban archaeological zone. The archaeological research, carried out in the first half of 2018, revealed the existence of remains from Hellenistic (4th-3rd century BC) and Early Roman (2nd-3rd century AD) periods. It seems that the site was occupied more intensely only in the first half of the 3rd century AD, until the Gordian III's

reign (238-244 AD). A hiatus of over 50 years followed, during which the contexts identified (stone foundations, ditches, pits, etc.) were totally or partially filled. The Late Roman period (4th century AD) is poorly represented and only by metal objects.

The monetary group consists of 22 bronze pieces, dated in the short period of 351-361 AD. It comes from the top filling of a ditch that functioned during the 2nd and 3rd centuries AD and it gives a terminus ante quem for its disuse. The coins were not found together but scattered over an area of around 2,50 square metres, being recovered from depths between -0.45 and -1.05 metres. Considering that most of them were found in horizontal position and the depths are in descending order, it could be possible that they were lost in a trough of the ditch, at that time already disused and filled with earth and refuse.

The group has an interesting composition, with three denominations associated: AE2 (three coins), AE3 (14 coins) – FEL TEMP REPARATIO (FH) type and AE3 reduced/AE4 (five coins) – SPES REIPVBLICE type. The coins were struck at the mints of Aquileia, Siscia (with one piece each), Sirmium, Heraclea, Nicomedia, Cyzicus (with two pieces each) and Constantinopolis (eight pieces). The discovery is most likely a currency hoard and provides a relevant picture of the small change used in Scythia province at the end of Constantius II's reign.

Descoperiri monetare în lumina documentelor păstrate în arhive

Aurelia DUȚU

Sunt prezentate o serie de descoperiri de monede antice și medievale din perioada interbelică, menționate în documente păstrate în prezent în diferite fonduri arhivistice. De multe ori monedele descoperite nu au intrat în colecții publice și singurele mărturii rămân documentele din arhive. În alte cazuri, prin coroborarea informațiilor din documente cu piesele aflate în prezent în colecțiile muzeale se pot reconstitui unele descoperiri care vin să completeze tabloul circulației monetare la Dunărea de Jos în antichitate și în perioada medievală.

Un posibil depozit monetar descoperit pe coasta de vest a Mării Negre

Gabriel CUSTUREA

Autorul prezintă un număr de 24 monede bizantine din bronz, identificate într-un lot de piese confiscate de Poliția de frontieră. Piesele sunt înseriate cronologic, constituie un grup unitar și se eșalonează de la Justinus I până la Heraclius. Acest fragment de tezaur, găsit undeva în Bulgaria, se alătură unor depozite ascunse/pierdute între anii 614 şi 619 din cauza raidurilor devastatoare avaro-slave.

The author presents a total of 24 Byzantine coins from bronze, identified in a batch of pieces confiscated by the Border Police. The pieces are chronologically inscribed, constitute a unitary group and echelon from Justinus I to Heraclius. This fragment of treasure, found somewhere in Bulgaria, joins hidden / lost deposits between 614-619 due to devastating Avars and Slavs raids.

Un tezaur din secolul XII descoperit la Isaccea-Noviodunum-Vicina

Gh. MĂNUCU-ADAMEȘTEANU

În primăvara anului 1985, cu ocazia executării unor arături neautorizate, pe cetate, a fost descoperit un mare tezaur, care a fost dispersat imediat. Efectuarea unui mic sondaj în zona descoperirii mi-a dat posibilitatea să găsesc, la o adâncime de cca 0,50 m, un vas din pastă roșie, de calitate superioară, spart de plug și câteva sute de monede împrăștiate pe o suprafață destul de mică. Investigațiile pe care le-am făcut printre locuitorii din Isaccea au dus la recuperarea unui număr mare de piese, dar fără să putem aprecia numărul inițial al monedelor care alcătuiau acest tezaur. Piesele, în marea lor majoritate, se păstrează la ICEM Tulcea, loturi mai mici aflându-se în colecția Dorin Nicolae din Tulcea, colecția Eugen Pestriţ̦u din Niculițel. Componenţ̦ă - 1315 ex de billon, emisiuni de la împărații: Alexios I Comnenul (1081-1118) – 9 ex; Ioan II Comnenul (1118-1143) – 21 ex; Manuel I Comnenul (1143-1180) – 1001 ex; Andronic I Comnenul (1183-1185) – 234 ex; Isaac II Anghelos (1185-1195) – 39 ex; Alexios III Anghelos (1195-1203) – 11 ex. Data ascunderii: 1195-1203, pe fondul luptelor dintre bulgarii răsculați și armata bizantină.

Au printemps de l'année 1985, l'exécution de labourages non-autorisés sur le territoire de la cité a occasionné la mise au jour d'un grand trésor de monnaies byzantines, aussitôt dispersé. L'accomplissement d'un petit sondage archéologique dans l'aire de la découverte m'a offert la possibilité de trouver, à une profondeur d'environ 0,50 m, un récipient en pâte rouge de bonne qualité, brisé par la charrue, et quelques centaines de monnaies éparpillées sur une aire assez réduite. L'enquête que j'ai effectuée d'emblée parmi

les habitants de la ville d'Isaccea a conduit au recouvrement d'un nombre important de pièces, mais la quantité initiale des monnaies composant ce trésor reste impossible à préciser. La plupart des pièces sont conservées dans la collection numismatique de l'Institut de recherches éco-muséales de Tulcea (ICEM-Tulcea), tandis que des lots numériquement plus modestes font partie des collections Dorin Nicolae (Tulcea) et Eugen Pestriþu (Niculiþel). Composition – 1315 exemplaires de billon, émissions des empereurs : Alexis Ier Comnène (1081-1118) – 9 exemplaires ; Jean II Comnène (1118-1143) – 21 exemplaires; Manuel I Comnène (1143-1180) – 1001 exemplaires; Andronic Ier Comnène (1183-1185) – 234 exemplaires ; Isaac II Ange (1185-1195) – 39 exemplaires ; Alexis III Ange (1195-1203) – 11 exemplaires. La date de la mise au repaire : 1195-1203, dans le contexte des luttes entre l'armée byzantine et les Bulgares rebelles.

Asperi argenti de Licostomo

Lilia DERGACIOVA

Monedele pe care le prezentăm au fost recent descoperite în regiunea pruto-nistreană, două dintre ele provin din tezaurul de la Țuțora/2017 și un exemplar - din descoperirile izolate de la Cetatea Albă. Toate trei au imaginea unui edificiu (turnul lui David cu trei bastioane) cu legenda circulară *+CASTRUM LICOSTOMI* pe avers și mâna în armură spre dreapta, care ține o sabie, cu legenda circulară *+MANUS - FORTIS* pe fața de revers. Sunt de modulul mic de circa 15 mm și greutatea cuprinsă între 1,22 și 1,17 grame. Prin analogii stilistice, iconografice, dar și legendele circulare, piesele de acest tip pot fi atribuite cetății genoveze de Licostomo, fiind cunoscute în acte notariale sub denumire de „*asperi argenti de Licostomo*". Până la apariția pieselor în discuție, ipotezele legate de producerea monedelor de autoritățile genoveze ale cetății Licostomo au fost de ordin teoretic, fiind bazate exclusiv pe acte notariale de epocă. Doar datorită identificării acestor trei exemplare, putem cu certitudine vorbi despre faptul că cetatea de Licostomo, aflată în Delta Dunării, a bătut monedă proprie.

The coins presented were recently discovered in the Prut-Dniester region. Two of them were identified in the coin hoard of Țuțora/2017, the third one was found as a single find on the fortress of Cetatea Albă. All three have the image of the David tower with three bastions and circular legend + CASTRUM LICOSTOMI on the obverse, the arm in the armor to the right, holding a sword with the circular legend + MANUS - FORTIS on the reverse side. Coins are of about 15 mm with the weight range between 1.22 and 1.17 grams. According to iconographic similarity but also on stylistic analogues as well as circular legends, such pieces can be attributed to the Genovese fortress of Licostomo, being known in the notarial acts as „asperi argenti from Licostomo". Until the discovery of the coins, the hypotheses relating to the coinage of the Genova authorities by Licostomo were of a theoretical nature, being based exclusively on notarial acts. And only by the identifying of these three specimens we can certainly say that the Licostomo fortress, located in the Danube Delta, has struck its own currency.

Un tezaur medieval de la Vladislav I al Țării Românești descoperit în Poiana Ciuperceni, județul Teleorman

Cristiana TĂTARU

Începuturile monetăriei Țării Românești este un subiect care nu a fost aprofundat în literatura numismatică. Puținele studii dedicate emisiunilor lui Vladislav I Vlaicu au în vedere doar semnalarea unor piese care provin din colecții, în timp ce puținele tezaure monetare ce conțin monedă emisă de domnul muntean nu au fost publicate complet. În acest context, până în prezent nu există propuneri de cronologie pentru emisiunile de la Vladislav I Vlaicu și nici analize ale circulației monetare din deceniile șapte, opt și nouă ale secolului al XIV-lea, perioadă în care moneda lui Vladislav I se află în circulație. Scopul acestei lucrări este, pe de-o parte, de a prezenta tezaurul de la Poiana-Ciuperceni și, pe de altă parte, de a analiza prezența monedei emise de Vladislav I Vlaicu în tezaurele din a doua jumătate a secolului al XIV-lea în Țara Românească. Tezaurul a fost descoperit cu detector de metale în 2015, în zona agrară a satului Poiana Ciuperceni din județul Teleorman și se păstrează în prezent în custodie la Muzeul Național de Istorie a României. Tezaurul cuprinde 70 de monede emise de Vladislav I (27 de ducați) și de Ivan Alexandru asociat la domnie cu fiul său Mihail (43 de groși), două aplice din argint în formă de cruce greacă cu decor heraldic și religios, 23 de aplice de centură, o cataramă fragmentară și un fragment dintr-un obiect de podoabă neidentificat. Având în vedere faptul că zona în care tezaurul a fost descoperit a fost arată pentru mai mulți ani la rând, este foarte probabil ca tezaurul pe care îl prezint să fie doar o parte dintr-unul mai mare.

The early stages of the Wallachian coinage are a topic which has not been studied in depth in the numismatic literature. The few known studies dedicated to the coins of Vladislav I of Wallachia are only

mentioning the existence of some pieces which are preserved in the collections, while the few coin hoards containing coins issued by the Wallachian Prince were not completely published. In this context, at the present moment there are no chronology proposals for the issues of Vladislav I of Wallachia, neither analyses of the monetary circulation from the seventh, eighth and ninth decades of the fourteenth century, a period during which the ducats of Vladislav I were kept in circulation. The aim of this paper is, on the one hand, to present the Poiana-Ciuperceni hoard and, on the other hand, to analyze the presence of the coins issued by Vladislav I in the Wallachian hoards from the second half of the fourteenth century. The hoard was discovered with a metal-detector in 2015 in the agricultural area of the village Poiana Ciuperceni, Teleorman County. The hoard contains 70 silver coins issued by Vladislav I (27 ducats) and by Ivan Alexander associated with his son Michael (43 groschens), two silver Greek-cross shaped appliqués presenting heraldic and religious iconography, 23 silver appliqués, a fragmentary buckle and a fragment of an unidentified adornment object. Considering the fact that the area in which the hoard has been found was ploughed for many years, it is quite probable that this hoard might have been just a part of a larger one.

O sinteză a titlului emisiunilor monetare de argint din Muntenia și Moldova – secolele XIV-XVI

Bogdan CONSTANTINESCU, † Katiușa PÂRVAN

În cazul Munteniei se discută evoluția titlului emisiunilor de la Vladislav I la Radu cel Frumos și Basarab III. Se face o comparație cu emisiuni din secolul XIV din Bulgaria (țaratele de Vidin și Târnovo) și Ungaria. Primele emisiuni (Vladislav I, Radu I, Dan I) au un titlu înalt de argint comparabil cu cel al monedelor bulgărești. Conținutul monedelor de la mijlocul secolului XV este mai scăzut, dar încă relativ prețios. Un caz special este o monedă argintată prin amalgamare atribuită lui Radu I, aparent primul fals de acest gen din Țările Române. În cazul Moldovei se discută evoluția titlului emisiunilor de la Petru I Mușat la Ștefăniță. Se face o comparație cu emisiuni maghiare și poloneze contemporane. Conținutul monedelor moldovenești variază mult, chiar și pentru același domnitor (de ex. Petru I). Doar emisiunile lui Ștefan cel Mare au un conținut înalt de argint comparabil de exemplu cu monedele lui Matiaș Corvin. Importanta scădere a titlului în cazul lui Bogdan III și Ștefăniță este menționată împreună cu cazul monedelor argintate prin amalgamare ale acestora.

For Walachia the evolution of silver content of the coins from Vladislav I to Radu cel Frumos and Basarab III is discussed. A comparison with XIVth Century Bulgarian coins (both Vidin and Tarnovo states) and contemporary Hungarian emissions is presented. The first emissions (Vladislav I, Radu I, Dan I) have a very high silver content, comparable with Bulgarian emissions. The silver content at the middle of XVth Century is lower but still valuable. A special case is a silvered through amalgamation coin attributed to Radu I, the oldest such forgery from Romanian Principalities. For Moldavia the evolution of silver content of the coins from Petru I Mușat to Stefăniță is discussed. A comparison with contemporary Polish and Hungarian emissions is presented. The silver content of Moldavian coins is very variable even for the same Prince (e.g. Petru I). Only the emissions of Stefan the Great have high silver content comparable for example with Matia Corvin coins. The important fall of silver content at Bogdan III and Stefăniță is mentioned and also the case of their silvered through amalgamation coins.

Capsule de teriac din colecțiile Muzeului Național de Istorie a României

Eugen PARASCHIV-GRIGORE

În această comunicare autorul prezintă trei capsule de teriac descoperite pe teritoriul Dobrogei, aflate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României. Astfel de piese au fost descoperite în ultimii ani la Constanța, Mangalia, Silistra, Isaccea, Târgușor-Ester, Orheiul Vechi, Brăila, dar și pe teritoriul Bulgariei. Două piese din cele prezentate în articolul de față provin de la Constanța, iar cel de al treilea a fost descoperit cel mai probabil în zona Silistra. Primele două capsule de teriac sunt copii locale din sud-estul Europei, ale farmaciei venețiene *Testa d'oro* confecționate pentru promovarea rețetelor proprii, iar a treia piesă este tot o copie, dar cel mai probabil a farmaciei *Cedro Imperiali* din Veneția.

In this paper, the author discusses three theriac capsules discovered in Dobroudja and listed in the National History Museum of Romania's collections. Such pieces have been discovered in recent years in Constanța, Mangalia, Silistra, Isaccea, Târgușor-Ester, Orheiul Vechi, Brăila and in Bulgaria. Two of the capsules presented in the paper were found in Constanța and the third one was most likely discovered around Silistra. The capsules from Constanța are local, south-European, copies of the Venetian pharmacy Testa d'Oro (made to advertise their own recipes). The third capsule is also a copy, most likely of the Cedro Imperiali pharmacy of Venice.

SECȚIA MODERNĂ - CONTEMPORANĂ

Generalul Gheorghe Anghelescu – primul comandant al Diviziei Active

Dumitru-Valentin PĂTRAŞCU

Absolvent al Şcolii Militare de la Bucureşti, gorjeanul Gheorghe Anghelescu avea să parcurgă treptele ierarhiei militare până la gradul de general al Armatei Române, îndeplinind, pentru o scurtă perioadă de timp, atribuţiile funcţiei de ministru de Război. Ca urmare a calităţilor de comandant militar, avea să se remarce, în cursul participării la Războiul de Independenţă a României, în cursul asediului Plevnei, fiind la comanda Diviziei a III-a Infanterie a Armatei Române. Ulterior, în calitate de comandant al Diviziei a IV-a Infanterie, a primit misiunea de a încercui şi asedia cetatea Vidin.

După încheierea Războiului de Independenţă, generalul Gheorghe Anghelescu a fost numit comandant al Diviziei Active, unitate care a participat, la 8 octombrie 1878, la intrarea triumfală a Armatei Române în Bucureşti, ulterior, îndreptându-se spre Brăila, de unde, în cursul zilei de 14 noiembrie 1878, trupele Diviziei Active, în fruntea cărora se afla Domnitorul Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, au trecut Dunărea în Dobrogea, debarcând în portul Tulcea.

Două documente inedite despre Arab Tabia

Lavinia DUMITRAȘCU

„Incidentul” de la Arab Tabia reprezintă unul dintre momentele punerii în aplicare a trasării graniței dintre România și Bulgaria, conform tratativelor duse după Războiul de Independență. În acest context, două documente inedite – din București - 22 ianuarie 1879, respectiv Ostrov - 7/19 februarie 1879 - vin să îmbogățească informațiile deja existente în istoriografie.

Preluarea Dobrogei şi autorităţile ruse (1878-1879)

Florin C. STAN

Circumscrierea evenimentului de la 14 noiembrie 1878 în contextul istoriografiei româneşti învederează interesul cercetătorilor faţă de una dintre temele majore ale evoluţiei statului român modern până la Marea Unire de la 1918. Aflată la joncţiunea intereselor Imperiului Rus, ţinutul Dobrogei, în cea mai mare parte a sa, împreună cu zona Deltei Dunării şi Insula Şerpilor, a fost transmis, prin voința statelor participante la Conferința de pace de la Berlin din iunie 1878, în ,,compensaţie” României, în urma impunerii ,,retrocedării” sudului Basarabiei, după Războiul de Independenţă din 1877-1878.

Ca noutate istoriografică de interes se poate analiza raportul locotenent-colonelului Ioan Murgescu, comandant al Corpului Flotilei, care a îndeplinit, în perioada 14-17 noiembrie 1878, importanta misiune a trecerii trupelor române în Dobrogea. De asemenea, darea de seamă din 29 noiembrie 1878 transmisă lui Mihail Kogălniceanu, ministrul Afacerilor Străine, de Nicolae Catargi, prim delegatul Comisiei pentru luarea în posesie a Dobrogei, care informa asupra preluării administraţiei Dobrogei de la guvernatorul rus M. Beloţerkovici.

Apoi, documentarea realităţilor care au caracterizat perioada reintegrării Dobrogei la statul român lămureşte mai bine perioada în care autorităţile române au preluat *de facto* administrarea regiunii, aceasta întinzându-se între data de 14 noiembrie 1878 - momentul solemn al declarării unirii României cu Dobrogea - şi sfârşitul lunii aprilie 1879 - când ultimele trupele ruse au părăsit portul Tulcea. Deloc întâmplător, Imperiul Rus a numit un consul pentru Dobrogea abia la 1 mai 1879, în persoana lui Aleksandr Sorokin.

Administrarea orașului Küstenge la 1879

Răzvan-Raul IVAN

Cucerirea independenței și unirea Dobrogei cu Țara au asigurat statului român o poziție favorabilă, creând o premisă importantă pentru evoluția administrativă a ținutului dintre Dunăre și Mare. Restabilirea suveranității statului român asupra acestui teritoriu a îngăduit să se treacă de îndată la legiferarea măsurilor de reorganizare a Dobrogei. Principalele probleme de administrație a vechiului Küstenge au fost stabilite de un regulament intern, pentru o eficientă reglementare a problemelor cu care se confrunta orașul. În acest sens, administrația orașului trebuia să rezolve: curățenia orașului, prevenirea incendiilor, asigurarea traiului populației, înfrumusețarea orașului și siguranța publică, stabilimentele publice, serviciul sanitar, spectacole, firme prestatoare, prioritatea firmelor publice, îndatoririle cetățenilor și ale autorităților locale. Măsurile în acest sens se adaugă celor care privesc transporturile, așezarea populației în gospodării provizorii și consolidarea acestora în centre definitive de colonizare, urmate de împroprietărire.

În acest context, importanța principalului oraș-port al României, Constanța, a crescut continuu. Și din acest motiv, un studiu administrativ – care începe cu 1879 – poate să ofere unele răspunsuri privind administrarea orașului. Darea de seamă a prefectului Remus Opreanu reprezintă un document veritabil de informare asupra mersului comunității pentru anul 1879, subliniind eforturile însemnate de modernizare a localității. Procesul de evoluție urbană a explodat, valorificând din plin potențialul natural al localității, această realitate observându-se și din modul în care orașul și-a extins teritoriul intravilan.

Generalul de Marină Nicolae Dimitrescu-Maican – pro și contra

Marian SĂVULESCU, Mariana PĂVĂLOIU

Generalul Dimitrescu-Maican, ctitor al flotilei militare fluviale și maritime române, a fost erou al Războiului de Independență. În calitate de comandant al Corpului Flotilei (1878-1888), a conlucrat cu guvernul liberal, prin Ministerul de Război, pentru crearea unei flote puternice la Marea Neagră și Dunăre. Plecarea liberalilor de la putere a dus și la „debarcarea" lui din funcție. După 130 de ani, pe baza documentelor de arhivă și publicistică, încercăm să realizăm o analiză a „fenomenului" Maican.

Interese economice ruseşti la Dunărea de Jos: Societatea rusă de navigaţie pe Marea Neagră şi Dunăre (sfârşitul secolului al XIX-lea-începutul secolului al XX-lea)

Cristian CONSTANTIN

După obținerea independenței politice în 1878, România și-a propus să-și consolideze prezența economică pe piețele internaționale. Noua orientare comercială a țării spre Austro-Ungaria, prin prevederile Convenției vamale din 1875, a avut rezultate vizibile asupra comerțului general al României în perioada războiului comercial (1886-1892) împotriva monarhiei dualiste. Schimbări profunde în structura porturilor dunărene din Brăila și Galați au fost introduse în 1883. Regimul de *porto-franco* a fost abolit, iar guvernul liberal din București a început dezvoltarea porturilor maritime românești. Lucrarea urmărește, dincolo de recrearea mediului comercial din perioada 1878-1914, să sublinieze rivalitatea dintre România și Rusia țaristă, în ceea ce privește comerțul internațional și navigația în zona Mării Negre.

În secolul al XIX-lea, zonele dunărene și nordul Mării Negre au fost cele mai mari producătoare de cereale din Europa. Pornind de la aceste premise, lucrarea analizează principalele aspecte legate de rivalitatea marilor puteri și a companiei ruse în lupta pentru integrarea cerealelor în porturile-depozit internaţionale de cereale. Această rivalitate a contribuit la înființarea „Companiei ruse de navigație în Marea Neagră și pe Dunăre", care a concurat cu alte companii străine. Pe lângă avantajele economice obținute din activitățile sale de transport maritim, compania rusă a avut acces la informații detaliate despre diverse domenii din porturile românești. Activitatea companiei ruse a fost extinsă și a acoperit aproape toate porturile românești de pe Dunăre și Prut, iar agenții acesteia au promovat activ interesele țariste dincolo de domeniul comerțului și navigației.

Dobrogea în Primul Război Mondial – percepții ale presei din Statele Unite și Marea Britanie

Emanuel PLOPEANU

Experiența neutralității, traversarea vechii și detestatei frontiere a Munților Carpați, în 1916, înfrângerea și aproape desființarea (1916-1918), rezistența dramatică din vara lui 1917 – au fost tragedii permanente pentru statul român, terminate doar odată cu prăbușirea Puterilor Centrale, în toamna anului 1918. Dobrogea nu a fost scutită, la rândul său, de tragedia războiului.

Desigur, pentru state îndepărtate, precum Statele Unite şi Marea Britanie, Dobrogea nu însemna, practic, nimic. Cele mai multe referiri la această provincie sunt ştiri cu privire la evoluţia războiului, iar Dobrogea apare în urma confruntărilor militare care au loc în preajma sau pe teritoriul său. Din numărul mic al articolelor dedicate Dobrogei, am ales câteva care tratează istoria provinciei, experienţa tragică a războiului şi potenţialul său economic, politic şi strategic, apărute în periodice precum: "The Washington Times", "The Washington Herald", "New York Tribune", "The Sun", "The Ogden Standard", "Forest City Press", "The Daily Telegram", "Evening Times-Republican". În articolele britanice selectate ("Pall Mall Gazette", "The Liverpool Echo") sunt, de asemenea, scurte referiri la Dobrogea de Sud, locuită, majoritar, de turci.

Dobrogea în aprecierile unor experţi occidentali în pregătirea Conferinţei de Pace (1917-1918)

Constantin ARDELEAN

La finalul Primului Război Mondial, în aşteptarea victoriei pe câmpul de luptă, puterile occidentale au început pregătirile pentru a obţine şi victoria la viitoarea conferinţă de pace. Un război mondial de acele dimensiuni avea să transforme încheierea păcii într-o luptă diplomatică complexă, în care SUA, Marea Britanie şi Franţa trebuiau să îşi promoveze interesele. În toate aceste state au fost formate comitete de experţi (istorici, geografici, lingvişti), care să identifice marile chestiuni pe care conferinţa de pace trebuia să le soluţioneze şi să furnizeze sinteze pentru uzul diplomaţilor care trebuiau să rezolve acele probleme. Comunicarea de faţă îşi propune să prezinte cum au văzut aceşti experţi occidentali realităţile Dobrogei şi problemele pe care graniţele din regiune aveau să le ridice la conferinţa de pace.

Romania's foreign trade through the ports of maritime Danube (1919-1940)

Arthur Viorel TULUŞ

During the First World War, the European Commission of the Danube was unable to keep carrying out the drainage procedures necessary for maintaining the optimum depth of the river, which led to gradual sand accumulation on the waterway and especially on the Sulina bar. After the war, the dredgings carried out at the Sulina bar in 1919 and in the following years could no longer guarantee the optimal depth throughout the interwar period, in the conditions of constant increase of commercial vessels' draughts. The Commission's fiscal policies did not play the role of stimulating commercial and naval traffic at the Sulina bar, either, rather they affected vessel and commercial traffic through it. The purpose of our study is to investigate to what extent did technical, fiscal or any other issues affect the vessel traffic registered through the Sulina bar and the quantities and values of goods exported and imported through the Romanian ports of the maritime Danube. Not in the least, this analysis implies a comparative examination of the Romanian maritime ports on the Danube and the port of Constanta so as to see if and to what extent did the formers suffer a rebound in relation to Romania's foreign trade through the latter.

Dobrogea lui Anatole Magrin

Mioara IONIȚĂ

Comunicarea se referă la un album unicat datorat fotografului recunoscut al Constanţei şi al Dobrogei, francezul Anatole Magrin, care poate fi datat ca realizare şi editare aproximativ între anii 1909 şi 1911. Intitulat de însuşi autorul lui „Album de la Dobrudgea”, acesta conţine imagini fotografice care s-ar putea înscrie în trei mari teme: *Constanţa la sfârşitul primului deceniu al secolului al XX-lea; Judeţele Dobrogei, Constanţa şi Tulcea la început de secol XX; Realităţi sociale ale minorităţilor trăitoare în Dobrogea în aceeaşi perioadă.* Un plus de autenticitate ni-l oferă şi existenţa semnăturii autografe a artistului fotograf pe două dintre fotografiile din album – respectiv pe cea a Geamiei Abdul Murat din Constanţa şi pe cea care reprezintă o imagine a portului Sulina.

Dobrogea și problema cotropirii Basarabiei de către Imperiul Țarist

Radu-Ștefan VERGATTI, Cristina-Narcisa VERGATTI

În urma unui plan de expansiune a Imperiului Țarist, conceput pe durată îndelungată, s-a ajuns ca, în timpul țarinei Ecaterina a II-a cea Mare (1762-1796), granița cu Sublima Poartă să fie fixată pe Nistru. În timpul domniei nepotului Ecaterinei a II-a cea Mare, țarul Alexandru I (1801-1825), Imperiul Țarist a cotropit teritoriul ce avea să fie numit Basarabia. Aceasta s-a datorat acțiunii energice a cneazului general Mihail Ilarionovici Kutuzov-Goleșnikov. El a impus semnarea tratatului de pace de la 16/28 mai 1812 la București. Prin acest tratat de pace, s-a extins topicul de Basarabia de la Bugeac, la toată partea de răsărit a Moldovei. Acesteia din urmă i s-a dat, în toate actele rusești, numele de Basarabia, deși nu reprezenta o unitate teritorial-administrativă în sine. Granița de sud era brațul Dunării Chilia. Era ușor de depășit, datorită populației existente în Dobrogea. Acolo erau mulți lipoveni și tătari. Ca urmare, prin intermediul lor, se pregătea și o eventuală cucerire a Dobrogei de nord. În felul acesta, se ușura drumul către Istanbul.

Relaţiile României cu Antanta şi problema frontului dobrogean în 1916

Dumitru PREDA

Negocierile purtate între partea română şi reprezentanţii Antantei privind condiţiile intrării armatei române în Marele Război, finalizate prin semnarea Tratatului de Alianţă şi a Convenţiei Militare la 4/17 august 1916, precum şi desfăşurarea cooperării pe teatrele de operaţii în campania anului 1916, au abordat, în mod firesc şi direct, caracterul acţiunilor şi problema modalităţilor de sprijin pe frontul de sud, cu precădere în Dobrogea.

O bibliografie variată şi bogată, inclusiv investigaţiile întreprinse în arhivele româneşti şi mai puţin cele străine, oferă, azi, posibilităţi superioare de analiză şi evaluare a raporturilor de comandament, a concepţiilor operative şi, mai ales, a deciziilor luate de factorii de conducere politică şi militară români şi respectiv de cei din coaliţia aliată, sub impactul realităţilor câmpului de luptă şi al presiunii exercitate de forţele Quadruplei Alianţe, asupra consecinţelor avute asupra Războiului de Întregire Naţională şi a relaţiilor postbelice din regiunea sud-est europeană. Comunicarea de faţă evidenţiază principalele aspecte şi concluzii reieşite la o sută de ani de la desfăşurarea evenimentelor, propunând şi o serie de proiecte vizând adâncirea tratării temei.

Notițe de război inedite ale unui locotenent de artilerie (1916-1917). Dintr-o arhivă de familie

Gheorghe Radu STĂNCULESCU

Oricât de multe ar fi, mărturiile directe ale luptătorilor din Primul Război Mondial nu vor fi niciodată de ajuns pentru a înțelege în profunzime imensul mozaic de destine umane prinse în vâltoarea acestei mari tragedii istorice. Un mic carnet cu notițe fugare din primele linii ale frontului, aparținând unui ofițer de artilerie (și găsit după decenii, aproape aruncat într-un garaj), este prezentat în comunicare. Primele luni dramatice ale participării armatei române la război (între 10/23 august 1916 și 19 martie/1 aprilie 1917) sunt ilustrate cu note fugare, scrise la lumina opaițelor tranșeelor, și descriu atât tensiunea derutei militare românești din primele săptămâni de luptă cu armatele Puterilor Centrale, puternice și deja războite, cât și primele semne ale revenirii moralului ostașilor români. Rezistența, încununată de succes, a apărătorilor pasului Oituz din toamna și iarna anului 1916, sub deviza „Pe aici nu se trece!", anunță marile victorii defensive ale armatei române din vara anului 1917. Notele tânărului artilerist, ofițer de carieră, ajuns, mai târziu, general, combatant în diferite funcții de comandă în ambele războaie mondiale, evocă motivația deosebită a multor ostași români chemați să apere idealul național al țării, în momente istorice deosebit de grele.

Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române și Mausoleul de la Mărășești

Anemari Monica NEGRU

La congresul Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române din 1919, președintele de onoare al Societății, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Pimen, a propus construirea unui mausoleu în amintirea victorioaselor lupte de la Mărăşeşti şi a victimelor Primului Război Mondial. S-a hotărât construirea unei cripte mortuare şi a unui mare cavou, precum și ridicarea unei biserici (Biserica Neamului). Din Comitetul Executiv creat pentru constituirea mausoleului făceau parte: Prințesa Alexandrina Cantacuzino (președintă a Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române), Zefira Voiculescu (secretară a aceleiași societăți), Nicolae Iorga, generalul Constantin Cristescu, primarul orașului Mărășești, G.U. Negropontes ș.a. Acest comitet a organizat numeroase chete publice pentru a aduna banii necesari construcţiei. În criptele mausoleului au fost reînhumate osemintele eroilor de la Mărășești, între care și cele ale generalului Eremia Grigorescu. Cu mai multe întreruperi, ridicarea Bisericii Neamului de la Mărăşeşti a durat până în 1938, când, la 18 septembrie, în prezența Regelui Carol al II-lea, a avut loc inaugurarea Mausoleului.

Dobrujan Towns (Constanța, Medgidia, Hîrsova, Tulcea) in Nurses' Diaries during the Great War

Costel COROBAN

This article is intended to present an outline of the Scottish Womenřs Hospitalsř (SWH) sojourn to Romania before turning to its full purpose, an analysis of the instances in which Romanian towns are mentioned in the diaries and letters of the SWH during their stay on the Eastern Front. The hypothesis is that most of the nursesř representations of towns were written in a tragic tone. This was owing, on the one

hand, to the fact that the destruction of important urban centres as elements of European civilization was part of the general devastation caused by the Great War and, on the other hand, to the immediate feelings of sorrow, disappointment and hopelessness of the Scottish women who travelled and worked in a country ravaged by war. The Tragic mode of emplotment, as one of Hayden Whiteřs archetypes which the scholar opposes to Comedy, lays emphasis on a gain in consciousness for the spectators of the fall of the protagonist (White 1973, 9). The spectators, in the case of the present research, are the nurses who visited Romania in the First World War, while the protagonist whose fall they tragically witness is the country for whose engagement in the war they were initially enthusiastic.

Marin Șelaru – un erou necunoscut al orașului Babadag, județul Tulcea

Ligia DIMA

Marin Șelaru s-a născut în localitatea Urluеasca, județul Olt, la data de 9 aprilie 1895. Și-a petrecut anii copilăriei în localitatea unde s-a născut, nebănuind unde o să-l poartă pașii tinereții. Ca orice tânăr, ajunge în armată, dar nu ar fi bănuit atunci că va ajunge să lupte pe front, într-un moment important pentru țara lui: Primul Război Mondial. Pentru acest lucru, Ministerul de Război îl răsplătește cu brevete și medalii, care să-i reamintească eroului nostru și familiei sale de curajul și bravura sa. Autorul prezintă aspecte importante din viața lui Marin Șelaru, povestea familiei, fotografii și documente păstrate în arhiva familiei.

Situația Medgidiei în timpul Primului Război Mondial

Adrian ILIE

Medgidia s-a aflat, în Primul Război Mondial, pe traiectoria atacului trupelor germano-bulgare-turce, fiind ocupată în octombrie 1916. Locuitorii au început să se refugieze, iar bunurile lor să fie confiscate de ocupanți. Au existat și colaboraționiști, care au primit funcții de execuție din partea acestora. Dovada acestui fapt este și prezența la cârma administrației locale a unor primari obedienți ocupanților. În 1917-1918, Medgidia a fost condusă de Petre Mitef, bulgar la origine, comerciant din oraș ; Mustafa Ali Ismail, comerciant turc de cherestea, refugiat, ulterior, în Bulgaria, și Carol Kaiser, proprietarul unei fabrici de cărămidă. Aceștia s-au dovedit a fi adevărați factori de echilibru între populație și ocupanți. Din statisticile germane, reiese faptul că ocupanții erau interesați de exploatarea economică a zonei și aveau o evidență strictă în ceea ce privește numărul locuitorilor. Acest lucru ne duce cu gândul la ideea că autoritățile ocupante doreau o impozitare exactă a locuitorilor din zona centrală a Dobrogei.

Capitala sub ocupaţie - aspecte de viaţă cotidiană

Iulia-Cristina BULACU

În anul 1916, oraşul Bucureşti este ocupat de trupele germano-bulgare şi, din acel moment până la finalul războiului, populaţia a avut de suferit şi de suportat condiţii foarte grele de trai. Noua stăpânire a instaurat un program de funcţionare pentru toate instituţiile publice sau private, indiferent de tipul lor. Au fost introduse cartelele, simultan cu rechiziţiile aplicate civililor, care erau prădaţi de bunurile lor, mai ales de către nemţi. Apare fenomenul speculei şi populaţia ajunge să aibă ca principală preocupare lupta pentru supravieţuire.

Atât ziarele româneşti, cât şi cele germane sunt surse importante de informare, care, direct şi indirect, redau atmosfera şi viaţa cotidiană a cetăţenilor capitalei şi, alături de memoriile păstrate până astăzi, reuşesc să creioneze un tablou social al acelor vremuri tulburi. Este greu să ne imaginăm privaţiunile şi sentimentele acelor oameni în situaţia dată, deoarece nu putem evalua contextul în mod real. Putem, însă, realiza o prezentare mai mult statistică, pornind de la datele oficiale, completate cu cele din amintirile unor personalităţi care și-au publicat memoriile, precum Constantin C. Giurescu, Pia Brătianu, doctoriţa Rainer etc. Totodată, există, în arhive, informaţii despre aprovizionarea Bucureştiului, inclusiv din Constanţa, pe căi tip contrabandă. Avem declaraţii oficiale apărute în presă, prin care ocupanţii, prin intermediul notabilităţilor oraşului, impuneau reguli şi sancţiuni populaţiei.

**„Gospodăria de război" de Klaus Fritz Mann,
o documentare a jafurilor săvârşite de germani în teritoriul românesc ocupat, elaborată chiar de către cei care le-au săvârşit**

Sorin CRISTESCU

Broșura „Gospodăria de război" a lui Klaus Fritz Mann (1883-1979) a fost publicată imediat după încheierea păcii de la Bucureşti din 7 mai 1918. Destinată a arăta „binefacerile" aduse locuitorilor Munteniei

de către ocupanţi, broşura ne arată amploarea jafurilor săvârşite de Puterile Centrale asupra resurselor României şi cât de importante au fost aceste resurse pentru războiul dus de Germania şi Austro-Ungaria.

Instalarea autorităților românești în Dobrogea sub protecția militarilor Puterilor Aliate (noiembrie–decembrie 1918)

Remus MACOVEI

În perioada noiembrie 1918-decembrie 1919, Dobrogea s-a aflat sub ocupația trupelor Puterilor Aliate. Acestea au asigurat ordinea internă, au protejat și controlat instalarea autorităților românești. Reprezentanții Puterilor Aliate, la solicitarea guvernului bulgar, nu au permis trupelor române să pătrundă în Dobrogea. Autoritățile românești civile au fost însoțite la instalare doar de trupe de jandarmi.

Preoţi militari gorjeni în Basarabia (1918-1919)

Daniela PĂTRAȘCU

La campania armatei române din Basarabia, începută în ianuarie 1918, au luat parte doi preoţi militari gorjeni: Dumitru Murăreţu, preot al Regimentului nr. 39 Infanterie, respectiv Dumitru Elian, preot al Regimentului nr. 5 Vânători. În cursul anului 1919, un alt preot militar gorjean, Grigore Prejbeanu, a activat ca preot al Ambulanţei Diviziei a XIV-a Infanterie, unitate dislocată în localitatea Cotiugenii Mari, în apropierea cetăţii Soroca.

Momente vesele și triste din viața lui Onisifor Ghibu

Paul DOMINTE

Onisifor Ghibu este unul dintre corifeii Unirii, care a contribuit, în mod decisiv, la Unirea Basarabiei cu România. Acesta și-a adus aportul, în primul rând, la redeșteptarea românismului în spațiul basarabean, contribuind la redescoperirea limbii române, a tradițiilor și, mai ales, a istoriei.

La fel ca și în zilele noastre, basarabenii susțineau și credeau că sunt de neam moldovenesc și vorbitori ai limbii moldovenești, diferiți de români. Inițial, basarabenii nu se gândeau la unire, ci la autonomie în cadrul statului rus. Interesant este că Onisifor Ghibu a reușit să contribuie la redeșteptarea acestora, la înființarea partidului politic prounionist și la înființarea învățământului românesc.

Toate demersurile sale și toate acțiunile întreprinse de acesta sunt un șir de evenimente ce îl duc pe eroul nostru de la agonie la extaz. Comunicare de față are în vedere surprinderea laturii sale umane, înaintea celei politice, și surprinderea trăirilor unui om care a reușit să participe la procesul de unire națională și redeșteptare a sentimentelor de apartenență la neamul românesc.

Documente britanice privind poziția Comitetului pentru probleme teritoriale la Conferința de pace din Franța, reflectată în Raportul nr. 1 din 6 aprilie 1919

Marian ZIDARU

Comisia pentru studiul chestiunilor teritoriale referitoare la România și Iugoslavia a fost una dintre cele mai importante comisii de la Conferința pentru pace din 1919-1920. În concordanță cu instrucțiunile date în şedinţa din 1 februarie 1919 de către Consiliului aliat, Comitetul a studiat problemele teritoriale luând în discuție revendicările românești. După examinarea succesivă a chestiunii Basarabiei, Bucovinei, Transilvaniei și Banatului, Comisia a propus delimitarea frontierei regiunilor. Această comunicare prezintă și analizează principalele prevederi teritoriale ale Raportului Comitetului.

Conferinţa de Pace de la Paris (1919-1920). Memoriile românilor din Balcani

Robert STĂNCIUGEL

Studiul problemelor privind evoluţia Balcanilor în secolele XIX-XX a reprezentat şi reprezintă în continuare o prioritate istoriografică, dată fiind şi complexitatea particulară a subiectului, dar şi implicaţiile, directe şi indirecte, pe care le presupune în momentul de faţă. Evenimentele geopolitice recente au demonstrat că istoria Europei balcanice nu este aşa-zis „periferică”, ci se constituie mai degrabă ca o analiză necesară nu numai din punct de vedere ştiinţific, ci şi utilă, având valoare practică incontestabilă. Problema minorităţilor naţionale din sud-estul european i-a preocupat constant pe istorici şi pe oamenii politici din zonă şi din afara ei. După prima conflagraţie mondială au început să devină vizibile dimensiunile ei continentale. Tratatele de pace din anii 1919-1923 şi activitatea Societăţii Naţiunilor au pus în lumină ideea unui mecanism

care să asigure protecţia minorităţilor.

Sutele de mii de români ce trăiau în Peninsula Balcanică, mereu diminuaţi şi ameninţaţi cu dispariţia, au fost consideraţi parte componentă a românismului şi, ca atare, s-a căutat, în toate formele - multe insuficiente sau neadecvate -, salvarea lor ca etnie, în special prin menţinerea şi extinderea unei reţele şcolare prin biserici proprii, prin forme de asociere culturală, prin răspândirea de publicaţii etc.

Prin prezentul material (care, după opinia mea, este perfectibil din multe puncte de vedere) încerc să prezint unele aspecte mai puţin cunoscute şi, totuşi, definitorii legate de evenimentele desfăşurate la Conferinţa de Pace de la Paris, din prisma relaţiilor dintre ţări sud-est europene.

Rude la distanță. România și Italia 1918-1919

Davide ZAFFI

Întotdeauna, realitatea se vede mai bine în momente excepționale. Vin la suprafață forțele care, fără să fie remarcate, dau, totuși, chip vieții zilnice. Primul Război Mondial a fost un test pentru relațiile politice, culturale, spirituale între România și Italia, țări surori (după o frazeologie plină de intenții bune). La început, împreună în Tripla Alianță (care nu era o Alianță, ci prețul care trebuia plătit de fiecare în parte pentru prietenia nemțească), apoi, împreună, în neutralitate (gata să o părăsească la momentul potrivit) și în război (Italia împotriva Austriei simpatizând cu Ungaria, România împotriva Ungariei, simpatizând cu Austria), Italia și România la Conferința de Pace de la Paris, toate acestea arată că rudenia de limbă, de rasă (cum se spunea) și de mentalitate nu ajută, neapărat, la o apropiere. Comunicarea prezintă atitudinea reciprocă a celor două țări în lunile negocierilor de pace și încearcă să tragă unele concluzii asupra relațiilor româno-italiene poate valabile și pentru perioade obișnuite.

Minoritatea maghiară și problema autonomiei Transilvaniei în perioada interbelică

Daniel CITIRIGĂ

Destrămarea Imperiului Austro-Ungar avea să aducă o schimbare atât a granițelor din Europa Centrală, cât și a statutului diferitelor comunități etnice. Indiscutabil, unul dintre cele mai afectate astfel de grupuri etnice avea să fie cel al maghiarilor din Bazinul Carpatic, mai ales după ce Tratatul de la Trianon s-a dovedit mult mai dur decât se așteptau autoritățile de la Budapesta. În acest context, în condițiile în care Transilvania revenea României, un subiect de interes avea să fie autonomia Transilvaniei, temă vehiculată atât în cercurile transilvane ale românilor, cât și ale maghiarilor. Studiul de față își propune să se concentreze pe viziunea unora dintre liderii comunității maghiare din Transilvania, influența Budapestei în această chestiune, dar și reacția oamenilor politici de la București privitoare la o astfel de abordare în perioada interbelică.

Presa dobrogeană în anii de după Marele Război: evoluție și limbaj

Corina APOSTOLEANU

Presa dobrogeană a trecut, de-a lungul existenței sale, prin diferite etape de dezvoltare, în funcție de realitățile sociale în mijlocul cărora a apărut, de mediul cultural și educațional, de gradul de implicare în evenimentele istorice.

Lucrarea de față își propune să analizeze aspecte legate de presa începutului anilor 20 ai secolului trecut, după Marele Război, cu accent pe limbajul folosit de jurnaliști, de interesul pe care aceștia sau conducătorii ziarelor îl acordau diferitelor evenimente de viața socială, culturală, politică.

Este cunoscut faptul că, în anii Primului Război Mondial, presa dobrogeană a încetat să apară, din motive de cenzură. Iată de ce considerăm interesantă observarea activității unor periodice, după reluarea activității, spre a constata eventualele schimbări și influențe date de evenimentele prin care a trecut provincia istorică Dobrogea. Limbajul utilizat de presă și evenimentele surprinse pot fi considerate perspective din care poate fi privită societatea românească după Primul Război Mondial.

Biografia și personalitatea colonelului Alexandru Dumitrescu, șeful Serviciului Foto-Cinematografic al armatei române, între anii 1924 şi 1930

Elena ZÎRNĂ

Om cu o cultură aleasă, ofițer cu o carieră militară înfloritoare, profesor populizator al tehnicii cinematografice și telegrafice, editor al multor studii de specialitate, colonelul Alexandru Dumitrescu s-a născut la 2 octombrie 1896, în Dâmbovița, și a domiciliat, o perioadă de timp, în Constanța.

Între anii 1924 şi 1930, a fost șeful Serviciului Foto-Cinematografic al armatei române și, din

devotament pentru aceasta, a participat la cel de-al Doilea Război Mondial.

Seriozitatea, conștiinciozitatea, puterea de muncă, dragostea de țară și de oameni l-au caracterizat pe acest brav ofițer întreaga sa viață.

Suspiciuni de spionaj pe navele de pescuit și comerciale aflate în portul Constanța în primii ani ai celui de-al Doilea Război Mondial

Oana GRIGORUȚĂ

Existența unui intens comerț maritim și fluvial în preajma celui de-al Doilea Război Mondial în România a facilitat infiltrarea în rândurile navigatorilor a spionilor diferitelor ţări. Începutul războiului a declanşat o întrecere pentru obținerea de informaţii militare, politice şi economice, fapt ce a făcut mai sensibilă atenţia autorităţilor la activităţile suspecte ale personalului navigant român şi străin. Aflat la începutul cercetării, prezentul studiu ilustrează existența suspiciunilor de spionaj pe vasele comerciale și de pescuit din portul Constanţa, precum şi procedura de cercetare în astfel de situaţii. Un caz elocvent îl reprezintă vasul de pescuit „Marea Neagră", care a intrat în atenţia autorităţilor după ce consulul britanic la Constanţa a semnalat activitatea suspectă a acestuia, precum şi pe cea a căpitanului Iosef Junker, cetăţean german.

Situația demografică în arealul Canalului Dunăre-Marea Neagră în perioada 1949-1953

Claudia ILIE

Lucrările la Canalul Dunăre-Marea Neagră au demarat la 26 mai 1949, prin înființarea Direcțiunii Generale a Lucrărilor C.D.M.N. Forța de muncă folosită la lucrări era liberă (muncitori din țară, având diferite profesii, care se vor stabili, ulterior, în zonă și vor contribui la creșterea numărului de locuitori din aceste localități, în special urbane, precum Medgidia, Ovidiu, Constanța); a armei speciale construcții (din cadrul M.Ap.N.) și sectorul muncii forțate, format din deținuți politic sau de drept comun. Cei din ultimul sector au folosit munca fizică, brută. La aceștia se pot adăuga deportații regimului, care lucrau în condiții deosebit de grele. Se constată un exod al populației din zonele rurale către cele urbane, odată cu demararea lucrărilor la Canal, care a dus la creșterea semnificativă a numărului de locuitori în unele așezări.

Teatrele constănțene în primii ani postdecembriști

Mirela STÎNGĂ

După evenimentele din Decembrie 1989, marea provocare a societății românești, în ansamblul ei, a fost adaptarea la democrație, aspect care s-a reflectat și în viața culturală. Procesul a fost greu și nu lipsit de complicații nici pentru teatrele constănțene, parte importantă a peisajului cultural dobrogean. Cele trei teatre ale Constanței, înființate în timpului regimului comunist: Teatrul Dramatic - cu profil de dramă și comedie, având și secție de Păpuși -, Teatrul Liric Constanța - cu profil de operă și operetă - și Teatrul de revistă „Fantasio" au trebuit să facă față noilor provocări. Unele secții au devenit instituții de sine stătătoare. Este vorba despre Teatrul de Balet Clasic și Contemporan - care funcționa, din 1978, ca secție a Teatrului „Fantasio" - și orchestra simfonică - înființată în 1979, ca secție a Teatrului Liric. Unele probleme vechi au persistat și după 1989, dar au apărut și altele noi: sălile goale de spectacole, un val de transferuri și ieșiri la pensie ale angajaților instituțiilor de cultură, corelate cu concurența făcută de televiziune și cu lipsa unui program repertorial și de promovare bine pus la punct. La toate acestea s-a adăugat și apariția unor spectacole de calitate îndoielnică, efect al înființării trupelor particulare și al unei libertăți greșit înțelese.

Descoperirea geografiei românilor de pretutindeni

Mihai NICOLAE

Comunicarea face o trecere în revistă a etapelor cronologice ale răspândirii românilor în lume, de la primii cronicari, cărturarii români, până la primele politici ale statului român în favoarea românilor aflați în afara teritoriului național; teoretizarea statutului românilor din străinătate în studiile din perioada interbelică, până la înființarea Departamentului pentru românii de pretutindeni, respectiv crearea Ministerului cu același nume.